

Manavgat Yerleşim Yeri Adlarının Toponimi Açısından İncelemesi An Etude of Manavgat Toponymies in Terms of Toponymy

Celâl GÖRGEÇ

Türk Dili Bilim Uzmanı, Manavgat/ Antalya
celalgorgec07@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4642-615X

Özet

Bu çalışmada Antalya'nın Manavgat ilçesinin yerleşim yeri adları toponimi açısından incelenmiştir. Bilindiği gibi, yeradlarının ortaya çıkışını, yapısını, anlamını, gelişimini, ortaya çıkışlarındaki geleneği ve ilkeleri araştıran adbilim alanına toponimi (yeradbilim) adı verilir. Çalışmada ele alınan malzeme, Manavgat'ın idarî sınırları içinde kalan ve Büyükşehir Yasasıyla mahalle statüsüne dönüştürülen köyler ve şehir içinde kalan mahallelerin adlarıyla sınırlandırılmıştır. Yeradlarının tür, köken, yapı ve anlam açısından ele alındığı bu çalışmada esas olarak betimleme yöntemi ve tarihî yöntem kullanılmıştır. Çalışmamızda öncelikle Manavgat ilçesine ait yerleşim yeri adları yazılı kaynaklardan derlenerek bu adların genel görünümü ortaya konulmuş, böylelikle adlandırılmalardaki karakteristik özellikler ve eğilimler tespit edilmiştir. Ayrıca, yerleşim yeri adlarının tarihî görünümleri de kaynaklara dayalı olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Buna bağlı olarak çalışmamız; leksik-semantik sınıflandırma, dilbilgisel sınıflandırma ve kökensel sınıflandırma olmak üzere üç temel bölümden oluşmaktadır. Manavgat'taki yerleşim yeri adlarının verilmiş eğilimleri açısından tabiata ve fiziksel özelliklere dayanan adlar ile birey ve topluma dayanan adlardan oluştuğu görülmektedir. Dilbilgisel sınıflandırmada yeradları, yapısına göre basit, türemiş ve birleşik olarak üç başlık altında ele alınmıştır. Manavgat'taki yerleşim yerleri adlandırılırken en çok birleşik adlar tercih edilmiştir. Köken bakımından Manavgat'taki yerleşim yeri adlarının neredeyse tamamına yakını Türkçe adlardan oluşmaktadır. Bu durum, Manavgat'ın eskiden beri önemli bir Türk yerleşimi olduğunu göstermektedir.

Anhtar kelimeler: Manavgat, toponimi, yeradbilim, köy adları, yerleşim yeri adları

Abstract

In this study, the settlement names of Manavgat district of Antalya were examined in terms of toponyms. As it is known, the field of toponymy, that studies the emergence, structures, meanings, developments, traditions and principles of their emergence, is called toponymy. The material covered in the study is limited to the names of villages and neighborhoods within the administrative boundaries of Manavgat, which have been converted into neighborhoods through the Turkish Metropolitan Law. The study primarily employs descriptive and historical methods to analyze the place names in terms of type, origin, structure, and meaning. The names of the settlement areas belonging to Manavgat are first compiled from written sources to establish their general characteristics and identify characteristic features and trends in their nomenclature. Additionally, the historical appearance of the place names is presented based on sources. Consequently, the study is divided into three main sections: lexical-semantic classification, grammatical classification, and etymological classification. It is observed that the place names in

Manavgat consist of names based on nature and physical features, as well as names related to individuals and society. In terms of grammatical classification, the toponyms are categorized as simple, derived, and compound names. Compound names are predominantly preferred when naming the settlement areas in Manavgat. Regarding their origin, nearly all of the place names in Manavgat are derived from Turkish words, indicating the region's longstanding significance as a Turkish settlement.

Keywords: *Manavgat, toponym, science of place names, village names, settlement names*

İnsanlar en eski zamanlardan itibaren yaşadıkları yerlere çeşitli adlar vermişlerdir. Bu coğrafi adlar, çok yakın bir dönemde ortaya çıkabileceği gibi yüzlerce yıllık yadigârlar olarak günümüze kadar korunmuş olabilir. Yerleşim yeri adlarında toplumun kolektif yaşamının tarihi, toplumsal, ekonomik ve psikolojik etmenler gibi insanı ve insanlığı çevreleyen birçok unsurun yansımaları görmek mümkündür (Məmmədov, 2007). Buna bağlı olarak coğrafi nesnelere hiçbir zaman nedensiz ve rastgele ad verilmez. Yeradları, bilinçli faaliyetlerin, sosyo-ekonomik ilişkilerin sonucu olarak ortaya çıkar. Böylelikle bu adlar hayatımızın, tarihimizin yani geçmişimizin aynası durumundadır (Yusifov ve Kərimov, 1987, s. 5).

Eldeki çalışmada, Manavgat ilçesinin orunadları toponimi açısından incelemek üzere ele alınmıştır. Bilindiği üzere, “*yeradlarının ortaya çıkışlarını, yapılarını, anlamlarını, gelişmelerini, ortaya çıkışlarındaki geleneği ve prensipleri araştıran adbilim alanına toponimi (yeradbilim)*” adı verilir (Şahin, 2018, s. 77). Adbilimin (onomastik) bir kolu olan toponimi, köken olarak Yunanca asıllı olup *topos* “yer” ve *nomos* “ad” sözlerinin birleşmesiyle oluşur ve “*coğrafi ad*” anlamına gelmektedir (Yusifov ve Kərimov, 1987, s. 5). Toponimiyle ilgili ülkemizde, yeterli düzeyde olmasa dahi, pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bu bilim dalının gelişmesine katkısı olan kimi eserlere eldeki çalışma aracılığıyla değinilse de hepsine yer vermek, çalışmanın maksadını ve boyutunu aşacağı için diğer eserlere yer verilememiştir.

Esasen burada değerlendirilen malzemenin önemli bir kısmı konomimler (köyadları) olsa da 12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı “*On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”¹ ile diğer büyükşehirlerde olduğu gibi Antalya’daki köylerin de mahalle statüsüne dönüştürülmesi, malzemenizin tamamını mahalle adına dönüştürmüştür. Ancak bu durum çalışmamızın bir oykonimi (orunadbilim) çalışması olduğu gerçeğini etkilemeyecektir.

Manavgat ilçesinin yeradlarına ilişkin ilk çalışma olan ve Cemali Sarı tarafından 2016 yılında sunulan bir bildiriye Manavgat ilçesinin genel coğrafya

¹ 14.03.2013 tarihinde yapılan değişikliklerle bu Kanunun başlığında yer alan “*on üç*” ibaresi “*on dört*” olarak, “*yirmi altı*” ibaresi “*yirmi yedi*” olarak değiştirilmiştir.

özellikleri ele alınarak köy, kasaba ve şehir adları coğrafi bakış açısıyla sınıflandırılmıştır. Manavgat ilçesi yerleşme adları, coğrafi açıdan fizikî ve beşerî coğrafya kökenli olmaları bazında değerlendirilmiştir. Bu çalışmada 88 yerleşim birimi ele alınmıştır. Yazara göre, beşerî coğrafya kökenli 51 (%58) yerleşme, fizikî coğrafya kökenli 37 (%42) yerleşme birimi mevcuttur. Buna göre, adlarını beşerî coğrafya terimlerinden alan yerleşme sayısı fazladır (Sarı, 2016, s. 339-352). Manavgat'ın yeradlarına ilişkin ikinci akademik çalışma ise “*Antalya'nın Manavgat İlçesi Yer Adları*” başlığıyla İbrahim Şahin tarafından Doç. Dr. Mehmet Ali Yolcu danışmanlığında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans bitirme tezi olarak hazırlanmıştır. Ancak bu çalışma, halkbilimi ve halk anlatmaları çerçevesinde yapılmıştır ve Manavgat'ın yalnızca 20 köyü çalışmaya dâhil edilmiştir. Ancak her iki çalışmanın da yüzeysel kalması; ilk çalışmada 88, ikinci çalışmada ise 20 yerleşim biriminin ele alınması; bununla birlikte ilk çalışmanın coğrafya, ikincisinin ise halkbilimi çalışması olması, leksik-semantik ve dilbilgisel bir sınıflandırmayı içeren daha ayrıntılı ve geniş bir çalışma yapılmasını gerekli kılmıştır.

Çalışmanın Önemi ve Amacı

Yerleşim yeri adları, diğer dil birliklerinden farklı olarak siyasî ve toplumsal bir karakter taşır. Bundan dolayı, yazılı kaynaklarda bulunamayan bazı bilgileri bu adların yardımıyla aydınlatmak mümkündür. Eski toplumların yaşadığı yerler de bu sayede tespit edilebilmektedir (Məmmədov, 2007, s. 3-5). Örnekleme gerekirse, Side adı Türkçe kökenli değildir. Yani Türklerden önce bu bölgede yaşamış olan halkın dilinden yadigârdır. Bununla birlikte Yavrudoğan mahallesine bağlı Karakoyunlu mevkiinin adı yardımıyla Oğuz Türklerinin bir boyu olan Karakoyunlular'ın bu bölgeye yerleştiği anlaşılmaktadır. Bilim insanlarının araştırma yaptığı sahaların tarihî coğrafyasının aydınlatılmasında halkın sosyal yaşamı ve diliyle çok yakın ilişki içinde olan toponimi araştırmalarının büyük rolü bulunmaktadır. Esasen toponimi; dilbilim, coğrafya ve tarih bilimlerinin kavşağında yer alır. Yerleşim yeri adları, bu üç bilim sahasına önemli veriler sunar. Bir örnek vermek gerekirse; Manavgat şehrini ikiye ayıran ırmağın doğu tarafı halk arasında Turşamba, batı tarafı ise Çarşamba olarak bilinmektedir. Bu adlandırmalar sosyo-ekonomik faaliyetler neticesinde ortaya çıkmıştır. Eskiden şehrin her iki yakasında pazarlar haftada bir gün kurulmaktaydı. Doğu yakasında pazartesi (*turşamba* <*düşenbe* <Far. *dū* “iki” ve *şenbih* “gün” ile *dū-şenbih* “ikinci gün, pazartesi günü”), batı yakasında ise Çarşamba günü kurulduğu için bu şekilde adlandırılmıştır.

Bununla birlikte Manavgat, Antalya'nın demografik ve ekonomik açıdan en büyük ilçelerinden biridir. Manavgat, 2351 km² ile Antalya'nın en büyük

yüzölçümüne sahip ikinci ilçesi konumundadır.² Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları'na göre Manavgat'ın 2022 yılı nüfusu, toplam 252.941 kişidir. Böylelikle Kepez, Muratpaşa ve Alanya'nın ardından Antalya'nın en çok nüfuslu dördüncü ilçesi Manavgat olmuştur.³ İşte bu gibi sebepler Antalya'nın en büyük ilçelerinden Manavgat'ın yerleşim yeri adlarının dilbilimsel açıdan incelenmesini zarurî kılmaktadır. Bölge hakkında daha önce böyle bir çalışmanın yapılmamış olması bizi bu incelemeyi yapmaya sevk eden başka bir sebep olmuştur. Böylelikle daha geniş çaptaki toponimi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Çalışmanın Sınırları ve Kullanılan Metot

T.C. İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Antalya'nın Manavgat ilçesine bağlı 106 mahalle bulunmaktadır.⁴ Eldeki çalışma, Manavgat'ın idarî sınırları içindeki bu mahalle adları esasında gerçekleştirilmiştir.

Yeradlarının tür, köken, yapı ve anlam açısından ele alındığı bu çalışmada esas olarak betimleme yöntemi ve tarihî yöntem kullanılmıştır. Manavgat ilçesine ait yerleşim yeri adları resmî kaynaklardan derlenmiş ve bu adların genel görünümü ortaya konmuştur. Ayrıca *Index Anaticus*, Türkiye yerleşim birimleri envanterinden yararlanılmıştır. Böylelikle adlandırmalardaki karakteristik özellikler ve eğilimler tespit edilmiştir. Ayrıca, yerleşim yeri adlarının tarihî görünümleri, yazılı kaynaklara dayalı olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

Manavgat'a Bağlı Yerleşim Birimlerinin İdarî Yapısı

Manavgat'ın tarihi çok eskilere dayansa da idarî yapının düzenli ve denetlenebilir bir biçimde Türk egemenliği döneminde kayıt altına alındığı söylenebilir. 1530-1556 yılları arasında Anadolu Vilâyeti'nin Alâiye Livası'na bağlı Manavgat kazasının *Manavgat*, *Akçahisar* (اقچه حصار)⁵ ve *Atabey* (آتابك)⁶ olmak üzere üç nahiyesi bulunmaktaydı (Özkılınç ve ark., 2013, s. 12).

Manavgat kazasına bağlı orunadları: *Akçahisar nahiyesi*, *Alpkayır*, *Atabey nahiyesi*, *Balat*, *Bıçkucıyan*, *Bucakyavşı*, *Burmahan*, *Cemaat-i Çubukcıyan*, *Çukurviran*, *Dede*, *Delmece*, *Gidiş*, *Giz*, *Güney*, *İvradi*, *Kandı*, *Karasenir*, *Kargu*, *Katrancıyavşı*, *Kemer*, *Kenake*, *Kımızcı*, *Kızılağaç*, *Kızılca*, *Kızıldağ*, *Kiçigurgurum*, *Kiçihoma*, *Kirli*, *Kurgul*, *Küçükyavşı*, *Okmaz*, *Ormana*,

² 10 Şubat 2020'de <https://www.harita.gov.tr/il-ve-ilce-yuzolcumleri> adresinden edinilmiştir.

³ 04 Haziran 2023'te <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden edinilmiştir.

⁴ 04 Haziran 2023'te <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> adresinden edinilmiştir.

⁵ Düzağaç ve Değirmenözü köyleri ve civarı olabilir (DAB, 2020, s. 46).

⁶ Manavgat'ın kuzeybatısındadır. Manavgat, Serik ve Akseki arasında olduğu belirtilmektedir (DAB, 2020, s. 66).

Perakende, Peri, Salur, Saraycık, Sığırın⁷, Sorkun, Sülmeşe, Ulugurgurum, Uluhoma, Unullıye, Vaslderesi, Yakaçadır, Yakublar, Yörükân-ı Kızıldağ.

Akçahisar nahiyesine bağlı orunadları: *Akçahisar, Değirmenözü, Düzağaç, Kızıltepe, Kozağaç, Oruçan, Saraycık, Seyyidseki, Yusufklar, Zeytuncuk.*

Atabey nahiyesine bağlı orunadları: *Atabey, Boğacaklar, Boğataş, Burunlu, Dinek, Emirilyas, Güğercinlik, Karaağaç, Karakadı, Kozlular, Kuskunlar, Nasırlar, Nayibibrahim, Niğit, Sofular, Taşköprü (Özkılınç ve ark., 2013).*

Manavgat (Pazarıcı maa Alâiye), 1475-1636 yılları arasında Anadolu eyaleti altında Alâiye'ye bağlı bir kaza iken 1855-1867 yıllarında Karaman eyaletine bağlanmıştır. 1868 yılında Konya vilayetine bağlı Teke sancağında bir kaza olarak görünen Manavgat, 21 Nisan 1330 (1914) tarihinde Teke sancağı Antalya'ya bağlanmış ve 1924'te müstakilen Antalya'nın bir kazası olmuştur (Sezen, 2017, s. 530). Yıllar içerisinde köylerin kimileri kayıttan düşürülürken yenileri eklenmiştir.

1928 yılında Dahiliye Vekaleti tarafından hazırlanan çalışmaya göre Manavgat kazası, *Merkez nahiyesi (Pazarıcı), Beş Konak (Boz Yaka) ve Taş Ağıl* olmak üzere üç nahiyeden oluşmaktadır ve kazaya bağlı toplam 82 köy bulunmaktadır.

Merkez nahiyesine bağlı köyler: *Ahmedler, Aksaz Espiyeler, Avason, Alayı Beyler, Evrenler ve Yavşı, Evren, Evrenler, Oda Öñü, Ilıca, Bucak ve Şıhlar, Boz Ahmedli Aşireti, Boz Tepe, Pazarıcı, Tilkiler, Çavuş, Çeltikci, Çinker, Hacı Obası, Hacı Ali, Hacı İsalı Aşireti, Hisar, Hummaz, Homa, Halid Agalar, Hatibler, Demirciler, Dolbazlar, Saraçlı (Séradjli) Aşireti, Seki, Selimiye, Sülek Aşireti, Sevinç ve Hinduke, Seydiler, Şişeler, Sarılar, Salur, Sırt, Sorkun, 'Işıklar Düşenbe, 'Işıklar Manavgat, Kadılar, Karavca, Kara Öz, Karacalar, Kara Kaya, Kızıl Ağaç, Kızıl Ot, Kalemler, Gebece (Kébedjé), Kemer, Kirten, Mısırlı Aşireti, Namras, Viran Senjir, Yalçı Dibi.*

Beş Konak nahiyesine bağlı köyler: *Burmahan, Boz Yaka, Bolasan, Değirmen Özi, Duz Ağacı, Tazı, Kara Bük, Kara Dut, Kızılca.*

Taş Ağıl nahiyesine bağlı köyler: *Bereket ve Mecidiye, Beydiğın (Bekdikin), Büklice, Perakende Aşireti, Peri ve Zeyve, Çardak, Çakış, Çolaklı Aşireti, Hocalar, Taş Ağıl, Fettahlı Aşireti, Kara Bucak, Kızıl Dağ, Kısalar, Kepez ve Sağırin, Nikit (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141-142)*

Toponimik bir araştırma çeşitli kaynakları incelemekle başlar. Bunlardan ilki ve en önemlisi yazılı kaynaklardır. Bu cümleden, ülkemizdeki köy adları ile bunların bağlı buldukları idarî (il ve ilçe) merkezlerini göstermek maksadıyla

⁷ Ar. *şagîr* “küçük” + T. *ij* “in, mağara” olmalıdır.

ilk önce Arap harfleriyle 1928’de, daha sonra Latin harfleriyle 1933 yılında *Köylerimiz* adıyla eserler yayımlanmıştır. O tarihten itibaren 1946’ya kadar geçen uzun süre içinde yeni bir resmî çalışma yayımlanmamış fakat birçok yerin adlarında ve idare bağılıklarında yapılan değişiklikler yeni bir çalışmayı gerekli kılmıştır. 1946’da incelemeler yapılarak ülkemizin sadece köylerini değil, çiftlik, kom, mezra, oba kışlak ve yaylak gibi tüm meskûn mahallerini de içine alarak hazırlanan iki ciltlik çalışma, *Türkiye’de Meskûn Yerler Kılavuzu* diye adlandırılmıştır. 1968 yılına gelindiğinde ise 10 Haziran 1949 gün ve 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 11 Mayıs 1959 tarihli 7267 sayılı kanunla değiştirilen 2/d maddesinde bulunan “*Türkçe olmayan ve iltibasa yer veren köy adları Alâkadâr Vilâyet Daimî Encümeninin mütalâası alındıktan sonra en kısa zamanda İçişleri Bakanlığınca değiştirilir.*” hükmünce, Türkçe olmayan, yabancı kökten geldiği anlaşılan ve iltibasa yol açtığı tespit olunan yaklaşık 12.000 (on iki bin) köy adı, İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünde kurulan *Yabancı Adları Değiştirme Komisyonu* tarafından incelenerek Türkçe adlarla değiştirilmiştir. 1968’de yayımlanan çalışmanın ön sözünde yukarıda açıklanan sebeplerle yapılan değişiklikler ve kurulan köylerin adları gerek tatbikatçılar gerekse teorik alanda çalışanlar için en son biçimiyle doğru bir kaynak sağlamak amacıyla *Köylerimiz* kitabının yeniden hazırlanıp yayımlandığı bilgisi verilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1968, s. 3). Bu çalışmada her ne kadar yabancı adların değiştirildiği belirtilse de bölgenin tarihî, coğrafi veya toplumsal özellikleriyle bağdaşmayan yeni adların verilebildiği görülmektedir. Örnekleme gerekirse, *Senjir* gibi Türkçe adlar da değiştirilmiştir. Aynı zamanda yörenin tarihî coğrafyasını aydınlatabilecek yeradlarının yenileriyle değiştirilmesi bu alandaki araştırmacılara güçlükler doğurabilmektedir (Koday ve Aydın, 2016, s. 452-466).

Manavgat ilçesinin son dönemlerde bir merkez ve dokuz belde belediyesi bulunmaktaydı. Manavgat ilçesinin belediyeleri, *Manavgat, Taşağul, Çolaklı, Side, Ilıca, Evrenseki, Gündoğdu, Kızılot, Sarılar* ve *Oymapınar* iken 6360 sayılı kanun ile anılan dokuz belde belediyesi, 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin ardından tüzel kişiliklerini yitirerek mahalleye dönüşmüştür.

	Eski Adı	Yeni Adı
1.	Avason	Yaylaalan
2.	Bereket ve Mecidiye	Bereket
3.	Bolasan	Çaltepe
4.	Bucak ve Şıhlar	Bucakşeyhler
5.	Espiyeler	Doğançam

6.	Fettahlı Aşireti	Gündoğdu
7.	Gecereme	Gençler
8.	Hallı Bucak	Ballıbucak
9.	Homa	Oymapınar
10.	Hummaz	Çayyazı
11.	Işıklar Düşenbe	Aşağı Işıklar
12.	Işıklar Manavgat	Yukarı Işıklar
13.	Kepez ve Sagırın	Sağırın
14.	Kızılcaköy	Yeşilbağ
15.	Kirten	Ulukapı
16.	Namras	Çamlitepe
17.	Niğit	Denizyaka
18.	Pazarcı	Aşağı Pazarcı
19.	Peri ve Zeyve	Yavrudoğan
20.	Selimiye (=Eski Antalya)	Side
21.	Tazıköy	Gaziler
22.	Virān Serjir	Örenşehir
23.	Zerk	Altınkaya

Tablo 1: Çeşitli gerekçelerle adları değiştirilen yerleşim yerlerinin listesi

Tabloda da görüldüğü üzere Cumhuriyet döneminden itibaren köylerin yaklaşık ¼'nün adı değiştirilmiştir. Bunun yanı sıra kimi Yörük topluluklarının yerleşik yaşamı tercih etmesi/ettirilmesi sonucunda aşiret muhtarlığından köy muhtarlığına geçiş olmuştur. Böylelikle yeni yerleşim yerleri de ortaya çıkmıştır. 1940'ta hazırlanan bir çalışmada Antalya'nın ilçelerinde en fazla Yörük grubunun Serik ve Manavgat'ta olduğu görülmektedir (Atabeyli, 1940, s. 218-220). Bu çalışmada yerleşim yerlerinin adlarındaki tarihî süreçte meydana gelen değişimler de ele alınmıştır. Bazı yeradları halk tarafından hâlâ kullanılsa da resmî kayıtlarda, Türkçe olmayışları gibi, kimi gerekçelerle değiştirilmiştir.

Değişiklikler daha çok Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Ad değişikliklerinin ne zaman yapıldığını 1928’de Arap harfleriyle basılan *Son Teşkilât-ı Mülkiyede Köylerimiz*, 1946 tarihli *Türkiye’de Meskûn Yerler Kılavuzu I-II*, 1968 ve 1981 tarihli *Köylerimiz* adlı çalışmalar sayesinde daha kolay tespit edebilmekteyiz. Ayrıca karşılaştırmalarda bulunabilmek için *Index Anaticus - Türkiye Yerleşim Birimleri Envanteri* de dikkate alınmıştır.

1. Manavgat Yerleşim Yeri Adlarının Leksik-Semantik Sınıflandırması

Toplumsal yaşamda çok büyük rolü olan coğrafi (şehir, köy, deniz, dağ vs.) adların dört temel fonksiyonu bulunmaktadır: Coğrafi ad, her şeyden evvel ‘adres’ demektir. Bu temel fonksiyonuna göre coğrafi adları hiçbir zaman ve şekilde toplumun dışında tutmak mümkün değildir. Coğrafi adların ikinci fonksiyonu, öğretici bir karakter taşımasıdır. Birçok kişi, yaşadığı köyün, şehrin veya gezdiği yerlerin adlarının anlamını öğrenmek ister. Üçüncü fonksiyon, coğrafi adların tarih, dilbilim, coğrafya ve diğer bilim kolları için çok mühim bir kaynak olmasıdır. Dördüncü ve son fonksiyonu ise ideolojik fonksiyondur (Yusifov ve Kərimov, 1987, s. 7-9). Ülkemizde 1940’larda başlayan ad değiştirme süreci de bu ideolojik fonksiyon kaynaklıdır. Bunların dışında da coğrafi adların belli başlı şu özelliklere sahip olduğu söylenebilir: *I. Her halkın coğrafi ad verişinde dil sistemine dayalı olarak belirli kurallar bulunmaktadır. II. Ad veren grubun dünyaya bakış açısı yeradlarına yansıtılır. III. Yeradlarının içeriği tarihi, toplumsal, coğrafi ve başka ekstralinguistik faktörlere bağlıdır. IV. Yeradları dilin ulusal belgeleri olarak kabul edilir. V. Ulusal yeradları temelde anadildeki adlarla kurulur. VI. Yeradıl sistemde yeni ve ödünçleme adlar da bulunmaktadır.*” (Mädiyeva ve İymanberdiyeva, 2005, s. 63-64).

Yerleşim yeri adlandırmalarında iki temel kaynak (ya da eğilim) göze çarpar. Bunlardan ilki; *çevresel öğeler* olarak da adlandırılabilir bitki örtüsü, hayvanlar, dağ, tepe gibi fiziksel koşullara dayanan adlardır. İkincisi ise; kişi adları, boylar, soylar, meslekî adlar gibi, *birey ve topluma dayanan adlardır*. Bu ölçütlere koşut olarak coğrafyacılar tarafından hazırlanan kimi çalışmalarda toponimik sınıflandırma, fizikî ve beşerî coğrafya özellikleri temelinde yapılır (Sarı ve Tepeli, 2012). Yeradlarını birçok şekilde sınıflandırmak mümkündür. Bu konuda araştırmacılar arasında genel eğilimler bulunsa da bir ortak yaklaşımdan söz etmek mümkün değildir (Şahin, 2015a). Özcan Başkan tarafından 1971 yılında yayımlanan *“Türkiye Köy Adları Üzerine Deneme”* adlı makalede kullanılan sınıflandırma, özellikle köy adlarının leksik-semantik sınıflandırılmasında önemli bir adım olmuştur. Biz de bu çalışmada Manavgat’ın yerleşim yerleri adlarının özelliklerini dikkate alarak Başkan, 1971 ve Şahin, 2018 tarafından önerilen sınıflandırmaların geliştirilmiş bir deşışkesini kullandık.

1.1. Tabiata ve Fiziksel Özelliklere Dayanan Adlar

Bu tipteki yerleşim yeri adları, insan ve tabiat ilişkisini göstermesi bakımından önemlidir. Tabiata ve fiziksel özelliklere dayanan yeradlarını şu alt başlıklarda incelemek mümkündür:

1.1.1. Doğrultu Gösteren Yeradları

Gündoğdu: İlçe merkezine yaklaşık 17 km uzaklıkta bulunan bir yerleşim yeri olan Gündoğdu, 2014 yılına kadar belde tüzel kişiliğine sahipti. Günümüzde Manavgat'ın bir mahallesi ve önemli bir turizm merkezi olan Gündoğdu'nun esas halkını Rakka, Halep ve Çukurova tarafından gelen Fettahlı Yörük aşireti oluşturmaktadır (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 138). 1928'de Manavgat'ın *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Fettahlı Aşireti* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). 1940'lara gelindiğinde *Fettahlı* aşiret muhtarlığı, yine *Taşagıl* bucağına bağlı olarak *Gündoğdu* adını almıştır. *Basırlı, Bezciler, Dedebeş, Kırılılar* ve *Kulaksız* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 129-157-252-295; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 689-751). Gündoğdu'ya bağlı *Kırlı* mahallesinin adına *Kırlı* biçimiyle XV. yüzyıl kayıtlarında rastlanılmaktadır (Karaca, 2009, s. 91). Bu hâliyle *Kırlı* adı, boy adından gelmektedir, yani bir etnotoponimdir. Ancak halk etimolojisine göre bölgenin toprağı çorak ve kır renkte olduğu için bu ad verilmiştir. Bu bölgede tarihî verileri doğrulayan yeradları da bulunmaktadır. Evliya Çelebi, ünlü Seyahatnamesi'nde Manavgat'ın dağlarında pek çok kaplan olduğunu, üstelik iki kaplanın dövüşüp birbirlerini öldürmesi neticesinde iki kaplan derisi sahibi olduğunu yazar (Kahraman, 2011, s. 317-319). Gündoğdu ile Hocalar köyünün sınırlarını belirleyen Sarısu deresinin devamında Kaplanlı deresi bulunmaktadır. Burada çok uzun zaman önce kaplanların yaşadığı söylenmektedir (Şahin, 2017, s. 11-12). Gündoğdu yeradı, *gün* (ad) + *doğdu* (çekimli fiilin) kalıplaşmasıyla oluşmuştur. Tahrir defterlerine göre Maraş livasına bağlı Zâkırlı Yörük taifesinden Gündoğdulı cemaati adında bir aşirete (Sakin, 2006, s. 174) rastlanılsa da anılan bölgede geçmişte veya günümüzde böyle bir aşirete rastlanılmaması, bölgenin eskiden beri Fettahlı aşireti adıyla bilinmesi ve Gündoğdu adlandırılmasına ilk defa Cumhuriyet sonrası kayıtlarda rastlanması nedeniyle bu yerleşim yeri adını bir etnotoponim olarak kabul etmek doğru olmayacaktır. Gündoğdu adını hem "*doğrultu gösteren yeradları*" arasında hem de "*son dönem yeradları*" arasında değerlendirmek mümkündür.

1.1.2. Coğrafi Terimlerle Kurulan Yeradları

Büklüce: İlçe merkezine 39 km uzaklıkta bulunan Büklüce, 1928'de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Büklüce* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). "*Akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar, büklük*" anlamında bir coğrafi terim olan *bük* sözcüğüne eklenen toponimcil (yeradçıl) eklerle oluşturulmuş bir yerleşim yeri adı olsa gerektir. Bu ada ilişkin diğer bir yorum şöyledir: Köy C harfi biçimindedir. Köprüçay nehrini bükülü bir biçimde

kucakladığı için adına Büklüce denildiği söylenir (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 124). Her halükârda yer şekilleriyle ilgili bir adlandırmadır.

Çakış: Manavgat ilçe merkezine 32 km uzaklıkta bulunan *Çakış*, 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Çakış (Thacakich)* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Eski kaynaklarda *Serlâvuş*⁸ biçiminde yazıldığına dair kayıtlar bulunmaktadır (Erten: 1937, s. 26). TMYK’de *Kadılar, Karacaagaç ve Yeniköy* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 567-598-1136). Aspendos’un ve Köprüçay nehrinin sağ tarafında konumlanan ve Manavgat’ın 34 km batısında bulunan *Çakış köyünün Ötkünlü, Boğaz ve Yeniköy* mahalleleri bulunmaktadır. Şimşek, 2013’e göre, 19. yüzyılın sonlarında kurulan köyün adının *Çakış*’ın kuzeydoğusunda yer alan *Çakıllı boğazına* istinaden verildiği düşünülmektedir (s. 82). Sarı, 2016 tarafından bu yeradı, ‘ekonomik faaliyet türü ile ilgili’ olarak değerlendirilmiştir (s. 347). Ancak bu yeradının iki ya da daha fazla bölgenin birbiriyle *çakıştığı* yani birleştiği yer olmasından dolayı verildiği düşünülmelidir.

Dikmen: “*Sivri tepe*” anlamına gelir. TMYK’de 1940’larda *Bucakşeyhler köyüne* bağlı olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 325). Günümüzde ayrı bir köydür.

Evrenseki: 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Evren ve Seki* adında iki ayrı köy bulunmaktadır (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Halk arasında anlatılanlara göre Evrenköy’e ilk olarak iki Yörük genci gelerek yerleşmişler ve köy olacak kadar çoğalmışlardır. “*Boylu boslu, iri yarı, yakışıklı*” kimselere *evren* denildiği için *Evrenköy* adını almıştır. Bir diğer rivayete göre bölgede yılan çok olduğu ve eskiden “*büyük yılan*”lara *evren* denildiği için adı *Evrenköy* olarak kalmıştır. *Evrenseki*’yi oluşturan diğer köy olan *Seki*’nin anlamı ise “*ormanlık, kayalık ya da dağ başındaki düzlük*”tür. Köyün coğrafi durumunu gösterir bir adlandırmadır. 1999 yılında bu iki köyün birleşmesiyle belde belediyesi olan Evrenseki günümüzde mahalle hüviyetindedir. Evrenseki’nin ilçe merkezine uzaklığı 14 km’dir. Doğusunda Ilıca, Yeniköy ve Kalemler, batısında Çolaklı, güneyinde ise Akdeniz yer alır. Önemli bir turizm merkezidir.

Ilıca: 1928’de Merkez nahiyesine bağlı bir köy olarak *İlice (~Ilıca, Ildja)* olarak kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). TMYK’de *Gömeşli ve Kum* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 424; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 753). Manavgat’a 10 km uzaklıkta bulunan Ilıca, 1994’te belde belediyesi hüviyetini kazansa da günümüzde mahalledir. Turizm açısından önemli olan Kumköy Ilıca’ya bağlıdır. Bilindiği gibi *ılıca* sözcüğü “*sıcak su kaynağı, kaplıca, hamam*” anlamına gelmektedir. Ancak kışın çeşmelerin suyu sıcak ve buharlı aktığı için Ilıca adını aldığı belirtilir. Yoksa söz

⁸ Bu sözcüğün Serçavuş “başçavuş” birleşik adından geldiği düşünülebilir.

konusu yerleşim yerinde sıcak sulu bir kaynak ya da kaplıca yoktur (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 139).

Sağırin: Tarihî kaynaklardaki yazımından (صغیرین) anlaşıldığı üzere bu yerleşim yerinin adı Arapça *sağır* “küçük, ufak” ve Türkçe *in* (<T. *in~yin*) sözcüklerinin birleşimiyle “*küçük in*” demektir. Toponimik sınıflandırma açısından *inadı* (*speleonim*) iken genelleşerek yerleşim yeri adı hâline gelmiştir. İlçe merkezine 36 km uzaklıkta bulunan *Sağırin*, 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Kepez ve Sagir-in* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). *Kepezsagırin* adı 1940’lı yıllarda *Sağırin* olarak değiştirilmiştir ve *Zahmedin* adında bir mahallesi bulunmaktaydı (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 462; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1172).

Sırtköy: Manavgat ilçesine 30 km uzaklıkta bulunan bu köy, 1928 yılında da Merkez nahiyesine bağlı olarak *Sırt* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). TMYK’de *Kabaağaç* adında bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 561). *Sırtköy Murtbeli*’nde bir Selçuklu kervansarayı olan *Tol Hanı* bulunmaktadır. “Torosların Akdeniz’e bakan yamacında dağ sırtında kurulduğu için Sırt Köyü adını almıştır” (Şahin, 2017, s. 31).

Taşkesiği: Bu yerleşim yeri adına resmî olarak 1946’da rastlanmaktadır ve *Uzunlar* köyünün bir mahallesi durumundadır (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 511; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1039). İlçe merkezine 25 km uzaklıktadır. Halk arasında *Daşkēsī* olarak söylenir.

Tepeköy: Bu yerleşim yeri adına resmî olarak 1946’da rastlanmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 520). İlçe merkezine 26 km uzaklıktaki *Tepeköy* (*Depeköy*), coğrafi terimle kurulmuş bir yeradır.

Yayla: Manavgat’ın merkez mahallelerindedir. Daha çok *Bayır* adıyla bilinir. Her iki adlandırma da coğrafi bir terim niteliğindedir. Aynı zamanda “*son dönem yeradları*”ndandır.

Yaylaalan: 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Avason* (أواصون) adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). *Avason* adı 1940’lı yıllarda *Yaylaalan* olarak değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 560). *Avason* adı antik bir Anadolu diline, belki Luwiceye veya onunla akraba bir Hint-Avrupa diline ait olsa gerektir. Arapçadaki “*müstahkem sınır şehirleri*” anlamına gelen *avāsım* (عواصم) adından geldiği de düşünülebilir. Bir halk etimolojisi örneği olarak sunulan Türkçe kökenli aşırı avlanmaya karşı “*ava son!*” söyleminden çıkması ise pek muhtemel değildir. *Yaylaalan* (<*yaylag+alañ*) adı ise, her ikisi de bir coğrafi yapıyı gösteren iki addan oluşan birleşik bir addır.

1.1.3. Renk Adlarıyla Kurulan Yeradları

Renklerin yeradlarında kullanılmasının öncelikli sebebi elbette ki yerleşim yerinin fiziksel özellikleridir (Akar, 2006, s. 52). Manavgat yeradlarında bulunan renklerin kullanım sıklığına göre sırasıyla *kara* (6 yerde), *kızıl* (3 yerde), *boz* (2

verde), *ak* (1 yerde), *sarı* (1 yerde), *yeşil* (1 yerde)'dir.⁹ Renk adlarıyla kurulan yeradlarında *siyah*, *kırmızı* gibi alıntı renk adları yerine tamamen Türkçe adların kullanılması dikkat çekicidir. Renk adları sıfat tamlaması kurar ve daima tamlayan görevindedir (Akar, 2006, s. 52). Tamlanan durumundaki ögeler ise genellikle yeryüzü şekilleri ve bitki adlarıdır. Diğer birçok dünya dilinde olduğu gibi Türk dili ve ağızlarında da renklerin bir semantiği bulunmaktadır. Renk adlarıyla coğrafi yönler arasında bir bağlantı kurmak mümkündür. Ancak Türklerde renk temelindeki coğrafi yönlerin, etkin olarak artık kullanılmadığını belirtmek gerekir (Kononov, 2012, s. 187). Kononov'un araştırmasına göre Türklerde kara renk kuzeyi, ak ve sarı renk batıyı, gök renk doğuyu temsil eder. Kononov, Türklerde kızıl rengin yön belirtmediğini söylese de kızıl rengin güney anlamını taşıdığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Gabain, 1968, s. 109). Bu çalışmalarda sarı rengin ise ortayı, merkezi temsil ettiği belirtilmektedir. Manavgat yeradlarında bu yapıya uygun yerleşim yerleri bulunsa da adlandırmaların daha çok fiziksel özelliklere bağlı olduğu görülür.

Aksaz: 1475'te Alâiye'ye bağlı bir nahiye olan Aksaz (أقساز), günümüzde Manavgat'a bağlı bir köydür (Sezen, 2017, s. 24). 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Aksaz Espiyeler* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). İlçe merkezinin 9 km doğusundadır. Bir renk adı (*ak*) ve bir bitki adının (*saz*) birleşmesiyle oluşmuştur. Bu hâliyle fitotoponim olarak da değerlendirilebilir.

Boztepe: 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Boz Tepe* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). İlçe merkezine 23 km uzaklıktaki *Boztepe* köyünün XVI. yüzyılda *Boz-depe* adıyla 'Alâ'ye kazasına bağlı olduğu görülmektedir (Özkılınç ve ark., 1995, s. 155).

Bozyaka: Beşkonak'a bağlı bir mahalledir. Bozyaka, 1878'de nahiye merkezi olmuştur (Sezen, 2017, s. 132). 1928'de Manavgat *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Boz Yaka* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). TMYK'de *Bozlar*, *Çay*, *Dumanlı*, *Köylüler* ve *Yarış* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 174-245-339; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 749-1122). İlçe merkezine 57 km uzaklıktaki Bozyaka aynı zamanda bucak merkezi idi. Bu köyün adının halk arasında Bozlar biçiminde geçmesi, Bozyaka adının toprağın renginden dolayı değil de boy adıyla da ilişkilendirilmesini mümkün kılmaktadır. Böylelikle Bozyaka "*Boz aşiretine mensup kişilerin oturduğu yaka/taaraf*" anlamını kazanır. Halaçoğlu'na göre de XV ila XVII. yüzyıllar arasında *Boz* adına sahip birçok Türkmen aşireti Akdeniz bölgesinde yaşamıştır (Halaçoğlu, 2009, s. 375-398). *Bozyaka* adının etnotoponim olarak değerlendirilmesi mümkündür.

⁹ Yapısında renk adı bulunan kimi yeradları asıl ismin niteliğine göre farklı başlıklar altında sınıflandırılmıştır.

Çaltepe: *Çal* sözü “*taşlık yer, çıplak tepe*” anlamına gelir (DS-II, 2019, s. 1046). Türkçe *çal* ve *tepe* sözcüklerinin birleşimiyle oluşturulmuş bir yeradıdır. Anadolu’daki yeradlarında sıkça karşılaşılan *çal* coğrafi terimi, çal “boz renk, kül rengi” adıyla ilgilidir. Anılan coğrafi terimin karşılığı olan taşlık, çıplak yerlerin boz, kırçıl görünümü bu şekilde bir anlam gelişmesine yol açmıştır (Şahin, 2015b, s. 51). Köyün bir bölümü, Köprülü Kanyon Millî Parkı sınırlarında yer almaktadır. 1928’de Manavgat Beş Konak nahiyesine bağlı olarak *Bolasan* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Hâlen halk arasında kullanılmaya devam eden bu ad, muhtemelen yöredeki Türk hâkimiyetinden önce kullanılan adın Türkçeleşmiş biçimidir. Saha araştırmasında bu adı günümüzde Kırgızistan sınırları içerisinde yer alan ve Divânü Lugât’it-Türk’te bulunan haritada dünyanın merkezinde olarak gösterilen *Balasağun* (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015) şehriyle eşleştiren bir görüşe de rastlanmaktadır. 1946 yılındaki resmî kayıtlarda *Bolasan* adının yanı sıra *Çaltepe* adının da kullanıldığı, *Sulu* ve *Tol* adında iki mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 127; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 997-1069). 1968 yılında köyün eski adı *Bolasan*, yeni adı ise *Çaltepe* olarak gösterilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1968, s. 124).

Karabucak: 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Kara Bucak* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). İlçe merkezine 65 km uzaklıktaki *Karabucak*’ın anlatılanlara göre eski adı, *Şehirbucak* iken bölgede yaşanan büyük bir yangının ardından Karabucak adını almıştır.

Karabük: Köprülü Kanyon Millî Parkı sınırlarında bulunan bu yerleşim yerinin adı, bir renk adı olan *kara* ve coğrafi bir terim olan *bük* “akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar” sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuştur. 1928’de Manavgat *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Karabük* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). TMYK’de *Bövet*, *Camili*, *Güller* ve *Peltdibi* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 177-198-433; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 906). Manavgat’a 50 km uzaklıktadır.

Karakaya: 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kara Kaya* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Manavgat’a 30 km uzaklıkta bulunan Karakaya köyünün adı etrafını çevreleyen büyük kayalıklardan almıştır.

Karaöz: 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kara Öz* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). *Karaöz* köyünün XVI. yüzyılda ‘*Alâ’iye* kazasına bağlı olduğu görülmektedir (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156). İlçe merkezine 9 km uzaklıktadır. Bu yeradı, Sarı (2016) tarafından ‘*sularla ilgili bir yerleşme adı*’ olarak değerlendirilmiştir (s. 347).

Kızıldağ: 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Kızıl Dağ* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). TMYK’de *Çaldağı*, *Çorak* ve *Gövü* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 226-273-427). *Yörükan-i Kızıl-dağ* adlandırmasıyla XVI. yüzyıl resmî

belgelerinde adına rastlanır (Özkılınç ve ark., 1995, s. 157). İlçe merkezine 60 km uzaklıktadır.

Yeşilbağ: Esasen bağadı (agronim) özelliği gösteren bu ad, mahalle (köy) adına dönüşmüştür. *Yeşilbağ* köyünün eski adı olan *Kızılca* köyü XVI. yüzyıl resmî belgelerinde tespit etmek mümkündür (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156). 1928’de Manavgat *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Kızılca* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). *Kızılca* köyü adı 1940’lı yıllarda *Yeşilbağ* olarak değiştirilmiştir ve *Ekizpınar* adında mahallesi bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 352-577). *Kızılca* etnotoponim olmalıdır. Muhtemelen kızıl sözcüğünün politik çağrışımları, yeradının kızıldan yeşile döndürülmesinde etkili olmuştur. Yapılan bu ad değişiklikleri, renk adlarıyla coğrafi yönler arasında bir bağlantı kurmayı da zorlaştırmaktadır. Esasen de bu yerleşim yeri Akdeniz ya da Manavgat’a göre kuzeyde yer alsa da daha kuzeyde yer alan bir yaylaya çıkma ihtimali bulunan yerel halkına göre yaylanın güneyinde olacağı için *güney=kızıl* koşutluğunu nispeten sağlamaktadır. Ancak bunu söyleyebilmek için merkez olarak nerenin kabul edildiğini tespit etmek gerekir. *Yeşilbağ* adı, herhangi bir ad verilmiş geleneğine dayanmadığından tasnifteki yeri de sıkıntılıdır.

1.1.4. Sayı Adlarıyla Kurulan Yeradları

Beşkonak: *Akyaka, Bozyaka, Karabük, Kurşunca, Pelitdibi* mahallelerinin ortak adıdır (Nişanyan, 2022). *Beşkonak*, eski kaynaklardaki adlandırma ile *Bozyaka*, 1878-1880 yılları arasında Konya vilâyeti altında Serik’e bağlı iken, 1881-1912 yılları arasında yine nahiye olarak ve Konya vilâyeti altında Antalya’ya bağlanmıştır. 21 Nisan 1914 Kanun-ı Muvakkat ile nahiye merkezi olmuş ve Teke müstakil sancağı altında Manavgat’a bağlanmıştır. 1924 yılında da nahiye özelliğini devam ettirerek Manavgat kazasında yer almıştır (Sezen, 2017, s. 112). 1928 yılında bir idarî bölge olarak *Beş Konak Nahiyesine* *Burmahan, Boz Yaka, Bolasan, Değirmen Özi, Duz Ağacı, Tazı, Kara Bük, Kara Dut, Kızılca* adlarındaki dokuz köy bağlıydı (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Bu yerleşim yeri, 1973 yılında millî park ilan edilen Köprülü Kanyon Millî Parkı’nın sınırları içinde bulunur ve Köprülü Kanyon’a olan mesafesi ise 9 kilometredir. Türkçe *beş* sayısı ve *konak* adının birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.¹⁰

¹⁰ *Beşkonak* sözü, Kazakçada da yer alır ve *bêsqonaq* (*бесқонақ*) biçimindedir. Eskiden kullanılan Kazak halk takviminde yıl aylarının dışında kalan beş gün için kullanılan bir sözdür. Bununla birlikte genellikle nisan (sâwir) ayında havanın bozulduğu, bir nevi kışın geri döndüğü yaklaşık 5-10 günlük fırtınalı, yağmurlu zamana da *bêsqonaq* denir. Bu ikinci anlamıyla Başkurtçada *biş qınaq* (*биш қунақ*) olarak geçer. Adlandırmada o kötü havalarda gelen beş misafir üzerine anlatılan efsane de etkili olmuştur. Hem Kazak hem de Başkurtlarda olan bu efsaneye göre beş arkadaş evlerine dönerken ince giysiler giymişti ve yolları bozkırlardan geçiyordu. Anlatılanlara göre dönüş yolunda aniden kuvvetli bir rüzgâr esti, kar yağdı. Kötü hava 5 gün sürdü ve her gün bu beş arkadaşın biri donarak öldü. O zamandan beri, nisan ayında keskin bir soğukluk getiren kuvvetli kuzeydoğu rüzgarına “*Beş Konak*” adı verildi. Türkiye Türklerinde de “*nisan ayının beşinde çift*

Kırkkavak: Manavgat ilçe merkezinden 96 km uzaklıkta bulunan *Kırkkavak*, adını bölgedeki kavak ağaçlarının çokluğundan almaktadır. Bu birleşik ad, *kırk* sayı sıfatı ve *kavak* bitki adıyla oluşmuştur. TMYK'de *Kırkkavak*'ın 1940'lı yıllarda *Beşkonak* bucağına bağlı *Düzağaç* köyünün bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 688).

1.1.5. Bitki Adlı Yeradları (Fitotoponimler)

1.1.5.1. Yabanî ve Ziraî Bitki Adlı Yer Adları

Cevzler: 1946 yılı kayıtlarına göre Merkez bucağına bağlı bir köy olarak görünmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 117). Manavgat ilçesine 10 km uzaklıktadır. Halk arasında *Cezler* adıyla da bilinir. Farsçadaki *gevez* sözü Arapçaya *ceviz* olarak geçer (Ayverdi, 2010, s. 194) ve Arapçadan alınan bu sözcüğün üstüne Türkçe çokluk eki *+ler* getirilerek bu yerleşim yerinin adı oluşturulur.

Çamlıtepe: 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Namras* (نامراس) adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Beş yıl sonraki *Namaz* adıyla kaydedilen köy de *Çamlıtepe* olmalıdır (Dâhiliye Vekâleti, 1933, s. 167). *Namras* ya da *İğdeli* olarak bilinen köyün adı 1946 kayıtlarında *Çamlıtepe* olarak değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 131). 1968 yılındaki kayıtlarda köyün eski adı *Namras*, yeni adı ise *Çamlıtepe* olarak gösterilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1968, s. 128). İlçe merkezine 38 km uzaklıkta bulunan Çamlıtepe köyünün adı, Arapça *şem* ' "mum" > *şam*¹¹ sözcüğüne Türkçe *+ll* ekiyle *tepe* sözcüğünün eklenmesiyle oluşturulmuştur.

Doğançam: Bu köy, ilçe merkezinin 8 km doğusundadır. Herhangi bir ad verilmiş geleneğine uymayan bu yeradının bünyesinde bulunan "çam" adından dolayı fitotoponim olarak kabul edilmiştir. Eski adı *Esbiyeler* (~*Espiyeler*) olan bu köyün adı, 1940'lı yıllarda *Doğançam* olarak değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 190). *Espiyeler* adının *Sipahiler*'den geldiği düşünülmektedir (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 132). Osmanlılarda tımar sahibi bir sınıf atlı askere sipahi denilmekteydi. Ancak XVI. yüzyılda Kastamonu'nun o zaman bir kazası olan Boyâbâd'a bağlı *Espiyelü* cemaatinin kayıtlara geçmesi bu adın bir Yörük/Türkmen cemaatinin adına istinaden verilmiş olabileceğini akıllara getirmektedir. Yine XVI. yüzyılda *Esbkeşân* (*Atçeken Yörükleri*) cemaatinin bulunması da düşündürücüdür (Halaçoğlu, 2009, s. 796-816). *Esb* (اسب), Farsçada "at" demektir. Bu ad köküne eklenen *-iyye(t)* eki ise Arapça sıfatların ve adların sonuna gelerek Türkçedeki *+llk* fonksiyonunda yapma (câli) masterlar teşkil

süren iki öküzü birbirinden ayıracak kadar hava soğuk olur" anlamında kullanılan "Kork aprilin beşinden, öküzü ayırır eşinden" şeklinde bir atasözü bulunmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye Türkçesinde *konak* "büyük ve gösterişli ev" anlamına gelirken birçok Türk dilinde "misafir" anlamında *konak* sözcüğü kullanılır.

¹¹ *Şam ağacı* "çıra ağacı" (Ayverdi, 2010, s. 210).

eden bir ektir. Bu durumda *esb+iyye* > *esbiye* “atlık” anlamına gelir. Bölgede at yetiştiriciliğinin çok olması ya da *Esbiyelü* cemaatinin yeradının oluşturulmasındaki etkisi düşünülebilir. Osmanlılar döneminde, özellikle Konya civarında yaşayan ve at yetiştirmekle meşgul olan cemaatlere *Atçekenler* denilmekteydi. Hatta bu adın Farsçası olan *Esbkeşân*, Konya'nın kuzeyinde bulunan bir kaza adı olarak XIX. yüzyılın sonuna kadar korunmuştur (Beldiceanu-Steinherr, 1991, s. 48-49). Seydişehir'in Yenice köyünde de bu Yörüklere rastlanır (Durgunay, 2018, s. 93). Giresun ilinin bir ilçesi de *Espiye* adını taşımaktadır.

Düzağaç: 1928'de Manavgat *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Düz Ağaç* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). *Ağaç* sözcüğüne niteleme sıfatı eklenerek oluşturulmuş bir fitotoponimdir. TMYK'de *Çayır*, *Çingiller*, *Kırkavak* ve *Sıdık* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 246-267; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 688-972). *Düzağaç* [*~Koz ağaç*] köyünün XVI. yüzyılda *Akçahisar* nahiyesine bağlı olduğu görülmektedir (Özkılınç ve ark., 1995, s. 155). İlçe merkezine 60 km uzaklıkta olan bu köyün eski kaynaklarda *Kozağaç* olarak geçtiği de düşünülürse köye adını veren unsurun ceviz ağaçları olduğu söylenebilir. Çünkü *koz* “ceviz” demektir ve Farsçadan *gavz* > *goz* > *koz* gelişmesiyle dilimize geçmiştir.

Karadut: 1928 yılında *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Kara Dut* (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142) adıyla kaydedilen bu köy, günümüzde Serik ilçesi idarî sınırları içerisinde yer almaktadır. Karadut bilindiği üzere, siyah renkte olan bir dut çeşididir. Toponim, buradaki dut meyvesi temele alınarak ortaya çıktığına göre, adın sınıflandırmadaki yeri fitotoponim olmalıdır.

Kavaklı: Manavgat merkezinde yer alan bir mahalledir. Bu yerleşim yeri adını “*son dönem yeradları*”na dâhil etmek de mümkündür. Kabuğu kavladığı için *kavak* adı verilen Türkçe bitki adına yine Türkçe *+lı* eki getirilerek oluşturulmuş bir son dönem yeradıdır.

Kızılağaç: 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kızıl Ağaç* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). *Kızılağaç* köyünün adına XVI. yüzyılda da rastlanmaktadır (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156). İlçe merkezine 12 km uzaklıktadır. Ayrıca Hatipler köyüne bağlı bir *Kızılağaç* mahallesi de bulunmaktadır. Kurucuları aslen Yörük olup 1940'larda yazları Akseki'nin Yarpuz yaylasında, kışın ise Manavgat Hatipler'de bulunurlardı (Atabeyli, 1940, s. 220). *Kızılağaç* bir ağaç türü olsa gerektir. Halk arasında belli bir türü karşılamasa bile bu ad, yapısı itibarıyla fitotoponimler arasında sınıflandırılmalıdır.

Side: Tarihi Strabon'a göre, Side, tahminen MÖ 7. yüzyılda Yunanistan'ın Kymê kentinden gelenler tarafından yerleşim yeri olarak kurulmuştur. Antik Yunan kaynaklarına göre, *Sidê* kelimesi, eski bir Anadolu dilinde “*nar ağacı*” anlamına gelir. Bölgede basılan antik sikkelerde nar motifinin yer alması ve bölgeye has Bey Narı türünün bulunması bu görüşü güçlendirir. Metruk bir ören

yeri iken 1895'te Girit muhacirleriyle meskûn hâle getirildi ve II. Abdülhamid'in en büyük oğlu Selim Efendi'ye ithafen *Side*'ye *Selimiye* adı verildi. Böylece, ören yerinin yeni ismi Selimiye olarak belirlendi (Nişanyan, 2022). *Side*, *Eski Antalya* adıyla Manavgat'a bağlı bir köy olarak Antik Side şehrinin yıkıntıları üzerine kurulmuş idi. 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Selimiye* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Beş yıl sonraki resmî kayıtlarda *Selimiye* (*Eski Antalya*) olarak geçer (Dâhiliye Vekâleti, 1933, s. 657). 1985 yılında belde belediyesi olan Side, günümüzde mahalle hüviyetindedir.

Sorgun: Bu sözcük, “*dallarından sepet, sele örmekte kullanılan bir çeşit sөгüt*” anlamına gelir (DS-X, 2019, s. 3667). Anlaşılan o ki, bitki adı toponimleşme sürecinin ardından yeradı olmuştur. 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Sorkun* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Günümüzde resmî kayıtlarda *Sorgun*¹² olarak geçse de halk arasında hâlâ *Sorkun* olarak söylenmektedir. Bu yeradına ilişkin halk etimolojisi ise şöyledir: “*Deniz kıyısına yakın bir mevkide yer alan Sorgun köyü kuruluş yıllarında toprağın çorak, kumlu olması ve işlenmesinin zorluğu sebebiyle Zorkum*” adını almıştır. Zamanla bu ad, Sorgun'a dönüşmüştür (Şahin, 2017, s. 22). Elbette bu açıklama, bir yakıştırmadan ibarettir.

1.1.6. Yapı Adlarına Bağlı Yeradları

Aşağihisar: 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Hisar* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Asıl adın önüne doğrultu gösteren *aşağı* sıfatı eklenmiştir. “*Bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale*” anlamına gelen *hisar* sözcüğü Arapça *hişār* (حصار)'dan alınmadır.¹³

Burmahan: İlçe merkezine yaklaşık 68 km uzaklıkta bulunan Burmahan, 1928'de Manavgat *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Burmahan* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Burmahan köyünün 1946 yılındaki kayıtlarda Merkez bucağına bağlandığı görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 108). XVI. yüzyılda kaleme alınan resmî belgelerde *Burmahān* adına rastlanmaktadır (Özkılınç ve ark., 1995, s. 155). Bu yeradı, iki dildeki sözcüklerin birleşimiyle oluşmuş bir birleşik addır. *Burma* sözü Türkçe, *hān* (خان) ise Farsçadır. Buradaki *han* sözcüğü “eskiden yolcuların konaklaması için yapılan bina” anlamına gelmektedir.

Çardak: Taşağıl bölgesinde bulunan Çardak, ilçe merkezine 33 km uzaklıktadır. Farsça *çār* “dört” ve Arapça *tāk* “kemer, kubbe” sözcüklerinin

¹² Manavgat'a benzer bir ad yapısı bulunan Yozgat'ın da Sorgun adında bir ilçesi olması dikkat çekicidir.

¹³ Bu birleşik adın yapısında bulunan gösterme sıfatına bağlı olarak bu yeradını “*doğrultu gösteren yeradları*” içinde değerlendirmek mümkün olsa da sıfat niteliğinde yön gösteren sözcüklere göre bir sınıflandırma yapıldığında yeri tanımlayan asıl sözcük açıkta kalmaktadır. Aşağihisar sözcüğünde asıl adlandırılan nesne “*hisar*”dır.

birleşimiyle oluşmuştur (Ayverdi, 2010, s. 213). Toponimin bünyesinde yapı adı bulunmaktadır. 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Çardak* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). TMYK’de *Belen* adında bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 146).

Değirmenözü: Manavgat’a yaklaşık 90 km uzaklıkta bulunan Değirmenözü köyü, 1928’de Manavgat *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Değirmen Özü ve Karagınlar?*¹⁴ adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Köprüçayı Nehri’nin yakınında bulunan bu yerleşim yerinde bulunan susam öğütülen değirmen, toponimin oluşmasını sağlamıştır. *Değirmenözü* köyünün XVI. yüzyılda *Akçahisar* nahiyesine bağlı olduğu görülmektedir (Özkılınç ve ark., 1995, s. 155).

Eskihisar: Manavgat’ın merkez mahallelerindenidir. Tarihî hisar kalıntısı etrafında kurulmuştur. Türkçe *eski* ve Arapça *hişâr* sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.

Güzelyalı: Karavca köyünün kuzeyinde yer alan ve ilçe merkezine yaklaşık 20 km uzaklıkta bulunan bir köydür. Türkçe *güzel* (~*gözel*) ve *yalı* sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.

Kemer: Eski Yörük yerleşimi olan Kemer, Side beldesine bağlı bir mahalle idi. Kemer, adını Roma döneminde inşa edilen su kemerlerinden almaktadır. 1928 yılında da Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kemer* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). XVI. yüzyılda kaleme alınan resmî belgelerde *Kemer* adına rastlanmaktadır (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156). Bu yeradı, Farsça *kemer* (کمر) sözünden ödünçlemedir (Ayverdi, 2010, s. 653).

Odaönü: 1928 yılında da *Oda Önü* (اوطه اوکي) olarak kayda geçmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Yoğunlukla Yörüklerin yaşadığı Odaönü köyü, ilçe merkezine 25 km uzaklıktadır. Türkçe *oda* (<*otağ*) ve *önü* sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.

Örenşehir: İlçe merkezine 25 km uzaklıktadır. 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Vîrân Şehir* (ويران سکر) adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Resmî kayıtlarda *Viransenir* adı kullanılmakla birlikte *Örenşehir* adını 1940’lı yıllarda aldığı anlaşılmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 447). Kimi köylerin adlarında bulunan *ören~viran* adı, bu köylerin eski uygarlıklara ait kalıntıların üzerine kurulduğuna işaret eder. Bölgede *şehir*¹⁵ “iki dağ arasındaki sırt” anlamına gelmektedir. Manavgat ile Alanya arasındaki

¹⁴ Dede Karkın adına istinaden verilmiş bir yeradı olsa gerektir.

¹⁵ Türkmen bilim insanları *şehir* sözünün *teşir* sözünün değiştirilmiş bir versiyonu olduğunu düşünmektedir. Türkmencede kumlu ve dağlık yerlerdeki uzayıp giden tepelere, deniz kenarında ise suya karşı duran böyle tepelere *şehir* veya *şehner* denilmektedir (Ataniyazov, 1970, s. 73). Bu söz, Kazakçada *ceşip* (*şengir*) biçimindedir. DLT’de ise *şehir* sözüne “dağ burnu; her duvarın kenarı” anlamı verilmiştir (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 494).

bölgede hükmeden Senir Beyliği'nin merkezi Örenşehir köyü idi. 1520 yılındaki tarihî kayıtlarda *Kara Senir* adına da rastlanır (Karaca, 2009, s. 92-93). Aynı ad DLT'de de bulunur ve "*Barsgan*¹⁶ *yakinlarında bir yerin adı*" olarak geçer (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 444) *Viran* sözünün Farsça *vîrân* (ویران) sözünden gelmesi dolayısıyla Türkçe olmaması sebebiyle İçişleri Bakanlığı tarafından adı değiştirilmiştir. Hâlbuki *şehir* sözü de Farsçadan dilimize girmiştir.

Taşağıl: 1928 yılında Manavgat kazasına bağlı üç nahiyesinden biri de *Taş Ağıl*'dir ve kendisine bağlı on altı köy bulunan bir idarî birimdir. Bu köyleri şöyle sıralamak mümkündür: *Bereket ve Mecidiye, Beydiğin (Bekdikin), Büklice, Perakende Aşireti, Peri ve Zeyve, Çardak, Çakış, Çolaklı Aşireti, Hocalar, Taş Ağıl, Fettahlı Aşireti, Kara Bucak, Kızıl Dağ, Kısalar, Kepez ve Sağırın, Nikit* (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). 1973 yılında kurulan Taşağıl belediyesine bağlı mahalleler ise şunlardı: *Cumhuriyet, Hacı Hatip, Mihrap, Karaevli,*¹⁷ *Yörük Bekirler* (MATAB, 2004, s. 297). Taşra sözcüğünde de görüldüğü üzere taş sözcüğünün "dış; uzak" gibi anlamları bulunmaktadır. *Taş* "dış" sözcüğüyle küçükbaş hayvancılık yapıldığının bir göstergesi olarak *ağıl*¹⁸ sözcüklerinin birleşimiyle oluşan bu yeradı "*dış ağıl*" anlamına gelmektedir. Konya'nın Seydişehir ilçesinde de aynı adlı bir yerleşim yeri bulunmaktadır. Seydişehir köy adları üzerine yapılan bir çalışmada bu köyün, merkezdekiler tarafından ağıl olarak kullanıldığı düşüncesi dile getirilmiştir (Durgunay, 2018, s. 91). Ancak Antalya Halkevi Dergisi Türk Akdeniz'de çıkan bir yazıda Taşağıl adının oluşumu şu şekilde açıklar: "*Taşağıl kelimesi (Taş Ahır) kelimesinden galattır. 80-90 yıl önce Sarı Bekir uşaklarından Bekir Mehmet Ali Çavuş, Hacı Halil ve daha sonra Hacı Hatipler buraya çit yerine taştan bir ağıl yapmışlardı. Onun için köyün adına (Taş Ahır) denilmişti. Sonradan (Taşağıl) denilmeğe başlanmıştır.*" (Erten, 1938, s. 10). Durgunay'ın fikrine dayanırsak Taşağıl yerleşim yerinin adı, leksik-semantik sınıflandırmada hem "*doğrultu gösteren yeradları*"na hem de "*yapı adlarına bağlı yeradları*"na dâhil edilebilir.

Ulukapı: Manavgat merkezinde yer alan bir köydür ve ilçe merkezine 3 km uzaklıktadır. *Ulukapı*'ya bağlı olup Sülekli Yörüklerinin yaşadığı bir yerleşim yeri olan *Sülek* mahallesi de bulunmaktadır. Ayrıca, Manavgat'ta aynı isme sahip başka bir köy de bulunmaktadır. 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kirten* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). *Kirten* adının 1940'lı yıllarda *Ulukapı* olarak değiştirildiği anlaşılmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 535). Türkçe *ulu* ve *kapı* (<*kapı*ğ) sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.

¹⁶ *Afrâsiyab'ın oğlu Barsgan'ın kurduğu kasabanın adı* (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 575).

¹⁷ *Kara Evliler köyü*, 1928 yılında Serik Merkez nahiyesine bağlıdır (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 132).

¹⁸ Başkurtça, Kazakça, Tatarca gibi birçok Kıpçak grubu Türk dilinde "*köy*" anlamında "*awıl*" sözünün kullanıldığını belirtmek gerekir.

Uzunkale: *Türkiye’de Meskûn Yerler Kılavuzu*’na göre *Uzunkale*, 1946 yılında *Hacıobası* köyüne bağlı bir mahalle idi (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1094). Bu köy, ilçe merkezine yaklaşık 25 km uzaklıktadır ve adını içerisinde bulunan tarihî yapıdan almaktadır. 2004 yılında Hacıobası köyünün bir mahallesi iken ayrılarak bağımsız bir köy hâline gelmiştir. Ayrıca, bu bölge Hacısalı Yörüklerinin yoğun olarak yaşadığı bir alan olarak bilinmektedir. Türkçe *uzun* ve Arapça *kal’a* sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.

Yukarıhisar: İlçenin merkez mahallelerindedir. Bu yerleşim yeri adı, *yukarı* doğrultu gösteren sıfat ve *hisar* yapı adının birleşimiyle oluşmuştur. Sınıflandırma yapılırken hem “*doğrultu gösteren yeradları*” hem “*yapı adlarına bağlı yeradlar*”ı hem de “*son dönem yeradları*”na dâhil etmek mümkündür.

1.1.7. Coğrafi Ögenin İç Özelliğine Dayalı Yeradları

Yeniköy: Şişeler köyünden ayrılarak kurulan bir yerleşim yeridir. Manavgat’a yaklaşık 10 km uzaklıkta bulunmaktadır. Türkçe *yenî* ve Farsça *kūy* (کوی) sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.

1.1.8. Benzetmeye Dayalı Yeradları

Altınkaya: Bazı yerleşim yeri adlarının bölgede maden ya da madencilik faaliyeti bulunmasa da bu türden adlar alabileceği görülmektedir. Özellikle son dönemde verilen yeradlarında görülen bir özelliktir. Eski adı *Zerk* olan Altınkaya, Köprülü Kanyon Millî Parkı sınırlarındadır ve Selge Antik Kenti’nin üzerine kurulu olduğu için bu yerleşim yeri, I. Derece Kültürel Sit Alanıdır. 1928 yılında Serik Merkez nahiyesine bağlı olarak *Zerk* (زرک -Zérék) adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 131). Bu şehir, tarihçi Strabon’a göre MÖ II. bin yılın sonuna doğru Dor göçleri esnasında kurulmuştur. Selge şehri, antik Pisidia bölgesinde paranın basıldığı ilk şehir olmuştur.¹⁹ Manavgat ilçe merkezine 77 km uzaklıkta bulunan bu yerleşim yerinin eski adının, Antik *Selge* adının *Serk* ve oradan da *Zerk* biçiminde gelişimiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. 1968 yılında köyün eski adı *Zerköy*, yeni adı ise *Altınkaya* olarak gösterilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1968, s. 39).

Gebece: Manavgat’a yaklaşık 28 km uzaklıkta bulunur ve Toros dağlarının yamaçlarına kurulmuştur. Bu köyde *Mahrumçalı* ve *Karaaliler* mahalleleri de yer almaktadır (Şimşek, 2013, s. 87). Bu köy genel olarak Manav yerleşmesi olarak bilinmektedir. 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kebece* (Kébedjé) adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). TMYK’de *Cırkılı* ve *Hocalı* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 209-512). *Gebece* köyünün XVI. yüzyılda ‘*Alâ’iye* kazasına bağlı olduğu görülmektedir (Özkılınç ve ark., 1995, s. 155). Türkçe *gebe* sözcüğüne +*ce* ekinin koşulmasıyla oluşturulmuş bir yeradıdır.

¹⁹ 14 Şubat 2020’de <http://koprulukanyon.tabiat.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.

Gültepe: Hatipler köyünün *Yediyar* mevkiinde kurulan *Gültepe*, kısmen Alevi (Tahtacı) yerleşmesidir. Söz konusu köy, ilçe merkezine yaklaşık 7 km uzaklıktadır. Farsça *gul* (گل) ve Türkçe *tepe* sözcüklerinin birleşimiyle oluşturulmuş bir son dönem yeradıdır.

Salkımevler: Manavgat'ın merkez mahallelerindedir. Türkçe kökenli *salkım* ile *ev* sözlerinin birleşimiyle ve *ev* sözüne *+ler* çokluk eki getirilerek oluşturulmuş bir yeradıdır. Yüksek apartmanların çokluğundan dolayı bir benzetmeyle ad verilmiştir. Aynı zamanda sınıflandırma yaparken *son dönem yeradlarına* dâhil edilebilir.

1.1.9. Topotonimler (Yeradlı Yeradları)

1.1.9.1. Orunadlı Yeradları (Oykotonimler)

Yalçıdibi: 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak günümüzdeki adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Yörük ve Manav yerleşimidir. İlçe merkezine 29 km uzaklıktaki Yalçıdibi'nin adının eteklerine kurulduğu Yalçı Tepesi'nden geldiği belirtilmektedir. Aynı zamanda yörede *yalçı* "dağ eteği" anlamına gelir. Köyün adı, bir dağ/tepe adına dayalı ortaya çıktığı için bu yeradı bir başka toponimden kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu yeradını topotonim (yeradlı yeradı) olarak değerlendirmek gerekir.

1.1.9.2. Su Adlı Yeradları (Hidrotoponimler)

Çağlayan: Manavgat'ın merkez mahallelerindedir. Coğrafi bir terim olan ve "*Bir akarsuyun, çok yüksek olmayan bir yerden dökülüp aktığı yer, küçük şelale*" anlamındaki *çağlayan* sözü toponimleşmiştir. Manavgat Şelalesi'ne Manavgat Çağlayanı da denilmesi ve mahallenin çağlayana yakın olması sebebiyle bu ad verilmiştir. "*Son dönem yeradları*"na dâhil etmek de mümkündür.

Çayyazı: Halk arasında *Ummaz* olarak da bilinen *Çayyazı* köyü, 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Hummaz* (*Hommase*) adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). *Hummaz* olarak bilinen köyün adı, 1946 kayıtlarında *Çayyazı* olarak değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 131). Irmağa yakın olmasından dolayı bu adı almıştır. İlçe merkezine yaklaşık 3 km uzaklıkta bulunan köyün eski adı olan *Hummaz* hakkında şöyle bir rivayet bulunmaktadır: "*Köyü ilk kuran Türkmen nohutçu olduğu için böyle adlandırıldığı anlaşılıyor. Arapça nohut hums, nohutçu da hummas anlamındadır*" (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 128). Arapçada *حمص* (*himmiş ~ himmaş*) "nohut" anlamına gelse de (Ayverdi, 2010, s. 518) tarihî belgelerdeki *Okmaz* adı bu konu hakkındaki iddiayı yeniden düşünmeyi gerekli kılmaktadır. 1475 yılında Manavgat kazasına bağlı *Okmaz* adında bir köy kayıtlarda bulunur (Karaca, 2009, s. 91). Ayrıca Konyalı, *Onmaz* adının da kullanıldığını belirtmektedir. Yöre ağzında /k/ > /ŋ/ > /n/ değişmesi yaşanabilmektedir.

Denizkent: Taşağıl bölgesinde yer alan *Denizyaka* köyünden ayrılmıştır. Eski adı *İlarma*'dır. Akseki *İlarma*'dan²⁰ göçüp geldikleri, yanlarında adlarını da getirdikleri söylenir (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 131). İlçe merkezine ise 28 km uzaklıkta bulunan bu köyün Denizkent adını almasının nedeni denize yakın olmasıdır ve son dönem yeradlarına da dâhil edilebilir. Sarı (2016), bu yeradını '*rüzgâr ve yönlerle ilgili adlar*' (s. 347) içinde değerlendirirse de hidrotoponimler arasında değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Denizyaka: Halk arasında yaygın olarak kullanılan adı *Niğit*'tir. 1928'de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Nigit* (نيگيت) adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Denize yakın olması sebebiyle 1940'lı yıllarda adı *Denizyaka* olarak değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 179). *Denizyaka*, eskiden *Niğid* köyü olarak bilinen bir yerdir ve köyün eski adının burada yaşayan bir yiğit gençten geldiği bir rivayetle açıklanır. Rivayete göre, bu bölgede yaşayan bir genç çok cesur ve yiğit olduğu için görenler onu övmek için "ne yiğit" şeklinde ifadeler kullanırlarmış. Zamanla bu ifade *Niğid* olarak değişmiş ve köye adını vermiştir. Elbette ki bu bir halk etimolojisidir, doğruluk payı düşüktür. Sarı (2016), bu yeradını '*rüzgâr ve yönlerle ilgili adlar*' (s. 347) içinde değerlendirirse de hidrotoponimler arasında değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Oymapınar: Yeradında bulunan pınar sözcüğünden dolayı hidrotoponim olarak kabul edilmiştir. Son dönem yeradlarına da dâhil etmek mümkündür. Tarihî kaynaklarda *Kiçi Homa* (*Kiçi Doña*) ve *Ulu Homa* (*Ulu Doña*) olarak geçer (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156-157). 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Homa* adıyla kayda geçirilmiş (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141) ancak 1940'lı yıllarda *Oymapınar* adını almıştır ve TMYK'de *İdrisli* adında bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 442-582). Antik adlandırmalar yerli halk tarafından korunup yerleştirilebilir. Bunun güzel bir örneği *Homonad* adlı eski bir Anadolu halkının Roma döneminde yerleştikleri *Homonoses* adlı bölgenin adının günümüze kadar *Homa* olarak korunmasıdır (Bahar 2015, s. 26'dan aktaran Durgunay, 2018, s. 79). Böylelikle yeradları halkın gelişim ve değişimlerine tanıklık etmektedir. Beyşehir'de de Homa yaylası²¹ bulunmaktadır. Eskiden belde olan Oymapınar, Manavgat'ın 17 km kuzeyinde yer alan bir yerleşim yeridir ve Manavgat Irmağı'nın kaynağına yakın olan Fatmalar Dağı'na giden yolun üzerindedir. Bu bölgede Side'ye su taşıyan Roma kemerleri de bulunmaktadır ve bu kemerler Oymapınar'ın içinden geçer (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 143). Genellikle İdrisli Yörükleri bu bölgeye yerleşmiştir. İdrisliler, İçil Türkmenlerinden Eymür boyuna bağlı bir Yörük topluluğudur. Bu Yörük topluluğu, Kafkaslar üzerinden göç ederek önce

²⁰ Bu köyün şimdiki adı *Kuyucak*'tir.

²¹ Beyşehir ağzında *homa* sözcüğü aynı zamanda "dik, yüksek" anlamında kullanılmaktadır (DS-III, 2019, s. 2399). Homonadların Beyşehir'e kadar olan topraklarda hüküm sürdüğü düşünülürse bu dar alanda adın korunması daha iyi anlaşılabilir.

Erzurum, Bayburt ve Gümüşhane bölgesine yerleşmiş, daha sonra Elâzığ, Malatya ve Diyarbakır bölgesindeki Artuklular'a katılmışlardır. Oymapınar'da yaşayanlar ise, Karaman, Bozkır, Ermenek ve Mut bölgesinden göç ederek gelmişlerdir (Kırtı, 2006, s. 78). 1999 yılında belde belediyesi olan Oymapınar, günümüzde mahalle hüviyetindedir.

1.2. Birey ve Topluma Dayanan Adlar

1.2.1. Kişi Adlı Yeradları (Antroponimler)

1.2.1.1. Kişi Adlarıyla Oluşanlar

Ahmetler: 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Ahmedler* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Etnotoponim olduğu düşünülmektedir. İlçe merkezine 39 km uzaklıktaki Ahmetler, tipik bir Toroslar köyüdür. Kızılot ve Sarılar'da olduğu gibi bu köyde Türkleşmiş Afrikalılar da yaşamaktadır. Tarihî kaynaklarda Ahmetler köyünün *Çöngere*²² nahiyesine bağlı olduğu görülür (Karaca, 2009, s. 43).

Hacali: 1928'de de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Hacı Ali* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Köyün *Kürtler* adında bir mahallesi bulunmaktadır. *Kürtler* adının etnik Kürtlük ile doğrudan bir bağlantısı olmayıp Doğu Anadolu bölgesinde uzun bir süre zorunlu yerleşimlere tabi tutulan ve bazıları Kürtleşen Karakoyunlu Türkmen oymaklarını veya bu bölgeden göç eden Türkmen obalarını tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bu kullanım, etnik bir kimlik yerine coğrafi ve sosyal bir anlamı ifade etmektedir (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 135-213). Arapça *hâcc* ve *'ālī* sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır.

Hocalı: Miryakefalon Savaşı'ndan sonra XII. yüzyılda Horasan'dan gelen Türkmenler tarafından kurulan köy, kurucusu Emrulah Efendi'nin oğlu Hoca Ali'nin adını taşımaktadır. Hoca Ali adının kısaltmasıyla köyün adı Hocalı olarak bilinir. Köyün *Yarbaşı* ve *Kale* mahalleleri de bulunmaktadır (Şimşek, 2013, s. 89). Bu köy, Manavgat merkezine yaklaşık 20 km mesafede bulunmaktadır. Eski Türkçe *koca* sözcüğü Farsçaya *h"ōca* (خواجه) olarak geçmiş ve muhtemelen geri

²² Bu adın *Çungara* veya *Çongara* şeklinde okunması da akla yatkındır. Günümüzde Doğu Türkistan'ın kuzey bölgesine *Çungarya* adı verilmektedir. *Çöngere* adı ise Moğol ordusunda "sol kol" olarak bilinen Çungarlar ile ilişkilidir. Orta Çağ'da, bir kısmı Köseadağ Savaşı'ndan sonra Anadolu'ya gelerek özellikle Orta Anadolu'da Türkmen boylarıyla birlikte yaşamış ve büyük ölçüde asimile olmuştur. Bazı Çungar grupları Timur tarafından eski yurtlarına gönderilirken, diğerleri Çelebi Mehmed tarafından Balkanlar'a sürülmüştür. Ancak tarihi kaynaklarda özellikle Orta Anadolu'da nüfuslarını korumayı başardıkları görülmektedir. Yapılan araştırmalar, *Çungar*, *Çunkar*, *Çonkar* veya *Çonkara* adlarıyla yaşayan toplulukların Çungarların kalıntıları olduğunu göstermektedir (Gülten, 2017, s. 53-61). Bu bilgilere dayanarak anlaşılan şudur ki, Moğol kökenli Çungarlar sadece Orta Anadolu'ya değil, Manavgat'a da gelerek yerleşmişler ve yaşadıkları bölgeye kendi adlarıyla bir nahiyelik özelliği kazandırmışlardır (Görgeç, 2020, s. 23-24).

ödünçleme (reborrowing) yaşanmıştır. Tahrir defterlerinde *Hocalı, Hocalar* adıyla Yörük cemaatlerine de rastlamak mümkündür (Türkay, 2005, s. 360).

1.2.1.2. Lakap ve Unvanlarla Oluşanlar

Beydiğin: 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Bekdikin* (*Beğdiğin*) adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Eski Türkçede *beg* “bey, prens” sözcüğüyle “hükümdarın oğlu, prens” anlamına gelen *tiğin*²³ sözcüğünün birleşmesiyle *Begtiğin* > *Beydiğin* “soylu bey” yeradı oluşmuştur. Türkiye toponimisini ele aldığı yazısında Develi, *teğin~tiğin/değin~diğin* gibi unsurları Eski Türkçe döneminden beri Türk dilinde var olan *tegin* unvanına bağlar. Bu unvan, Türk coğrafyasında her yerinde olduğu gibi Anadolu’da kullanılmıştır. Söz konusu yeradlarının bu kişi adlarının hatırasını taşıdığını belirten Develi, bu unvanın Türkiye Türkçesinin tarihî gelişimine bağlı olarak /d-/li biçimlerinin bulunduğunu ve kimi yeradlarında ünlü uyumuna da bağlandığını söyler (Develi, 2001, s. 20-21). Şimşek, 2013’e göre, Manavgat’ın yaklaşık 34 km kuzeyinde bulunan bu köy, Alaaddin Keykubat’ın Alanya’yı ele geçirmesinin ardından Kesikbelen bölgesinin güvenliğini sağlamak amacıyla Oğuzların Beydilli boyu tarafından 1230-1232 yılları arasında kurulmuştur. Köyün adı da bu Oğuz boyundan gelmektedir. Manavgat’ın her sokakta yolu olan tek köyüdür ve planlı bir yerleşim düzenine sahiptir (s. 80-81). Beydiğin köyü yakınlarında bulunan Kargı Han adlı kervansaray, bölgenin önemli tarihî eserleri arasındadır. Beydiğin köy muhtarlığına bağlı *Akyar, Çaldağ, Devetepesi* ve *Kuyumcular* mahalleleri bulunmakta idi (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 3-226-322; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 767).

Çavuşköy: 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Çavuş* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). TMYK’de *Moydes* adında bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 839). *Çavuş* sözü, Eski Türkçeden beri kullanılan bir unvandır ve Köktürk Yazıtları’nda *çabiş* biçiminde geçer.²⁴ DLT’de ise “*savaştta safları tanzim eden ve askeri zulüm yapmaktan uzak tutan kimse*” anlamıyla ve *çavuş* biçimiyle kaydedilmiştir (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 158). Bu dönemde /-b-/>/-w-/ kayıçlaşması görülür, sonra bu ses /-v-/ olarak sızıcılıştır.

Gençler: 1940’lı yıllarda *Gençler* adını alan bu köyün eski adı, *Gecereme* idi. O dönemde *Gecereme, Ahmetler* köyüne bağlı bir mahalle idi (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 231-397). 1968 yılında köyün eski adı *Gecereme*, yeni adı ise

²³ Bu adla oluşturulan yeradlarına bölgede rastlamak mümkündür. Korkuteli’ne bağlı *Karadiğin* (günümüzde *Esenyurt*), Seydişehir’e bağlı *Rumdiğin* (günümüzde *Tepecik*) köyleri bu unvanın yaşatıldığı yerlerdendir (Atmaca ve Güzel, 2018, s. 318; Durgunay, 2018, s. 92). Diğin adının birleşik yeradlarında ikinci unsur olarak yer aldığı görmekteyiz: *Çerdiğin* (Tokat), *Eldiğin* (Gümüşhane), *Gümüşiğin* (Yozgat), *Karadiğin* (Antalya, Konya, Erzincan) gibi.

²⁴ *Çabiş* sözü, Tunyukuk Yazıtı’nın batı yüzünün yedinci satırında şöyle geçer: *bilgäsi çabişi bän ök ärtim*. “Danışmanı ve kumandanı ben idim” (Tekin, 1994, s. 4-5).

Gençler olarak gösterilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1968, s. 75). Muhtemelen *Gecere* sözünün anlamının bilinmemesi nedeniyle adı değiştirilmiştir. Türkçe *genç* sözüne yine Türkçe *+ler* çokluk eki getirilerek oluşturulmuş bir yeradıdır.

Kısalar: 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Kısalar* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Kurucularının kısa boylu olması nedeniyle bu adın verildiğine dair bir halk etimolojisi açıklaması bulunmaktadır.²⁵ Etnotoponim olma ihtimali bulunmaktadır. Türkçe *kısa* sözüne *+lar* çokluk eki getirilerek oluşturulmuş bir yeradıdır.

Uzunlar: Bu yerleşim yeri adına resmî olarak 1946’da rastlanmaktadır ve TMYK’de *Eşekciler*, *Havıtlı* ve *Taşkesiği* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 375-493-539; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1039). Türkçe *uzun* sözüne *+lar* çokluk eki getirilerek oluşturulmuş bir yeradıdır.

1.2.2. Köken Adlı Yeradları (Etnotoponimler)

1.2.2.1. Boy, Aşiret Adlarıyla Oluşturulanlar

Aşağışıklar: İlçe merkezine 7 km uzaklıktaki Aşağı Işıklar köyünde yoğunlukla Manavlar yerleşiktir. 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Işıklar Düşenbe* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Tarihî kaynaklarda *Işıklar* köyünün adı عشقار biçiminde yazılmıştır. Buna göre Türkçe kökenli olmayıp Arapça *ışk* (عشق) ve Türkçe *+lar* çokluk ekiyle türetilmiş bir melez addır. Yani, daha çok iki farklı dilin leksik veya morfolojik unsurlarıyla oluşturulmuş bir özel addır (Şahin, 2018, s. 20). Işıklar adının niteliğinin net olmasa da Işıklar adının bir etnonim olma olasılığı vardır. Nitekim Işıklı, Işıklar adında Yörük-Türkmen cemaatlerine rastlanmaktadır.18. yüzyılda Adana’nın Sarıçam kazasında iskân edilmek istenen Yörük cemaatlerinden biri de Işıklı cemaatidir. 1727 yılında kısa bir süre Sarıçam kazasında iskân edilen bu cemaatin mensupları firar ederek başka bölgelere gitmişlerdir. Firar eden cemaatlerin geri döndürülmesi için Aydın Muhassılı Vezir Abdullah Paşa görevlendirilmiş, ancak başarılı olunamamıştır (Tatar, 2005, s. 80).

Aşağıpazarcı: 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Pazarcı* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Osmanlı dönemine ait haritalarda Manavgat nehrinin doğu tarafında yer alan *Pazarcı* adıyla bir yer kayıtlıdır. 1475’te bahsedilen *Bâzâr-ı Düşenbe* burası olmalıdır (Karaca, 2009, s. 51). Tarihî dönemlerde *Düşenbe* (*Pazarcı maa Senir*) olarak da anılan bölge,

²⁵ Halk etimolojileri, toponimik araştırmaların kaynakları arasında yer alır. Nesilden nesile yadigar kalan yeradları halkın manevî yaratıcılığının bir bölümünü oluşturur. Yeradlarını oluşturan halkın kendisi de bir tür “ilk araştırmacı” olup yeradlarının anlam ve kökenini halk etimolojisi temelinde açıklamaya çalışmıştır. Tarihî gerçeklerin bozulmasına, gerçeklerin tahrif edilmesine rağmen efsane ve rivayetlerde verilmiş halk etimolojisi halkımızın manevî yaratıcılığını, düşünüş tarzını öğrenmek için çok ilgi çekicidir. Bazı rivayetlerde tarihî olayların izini bulmak mümkündür (Yusifov ve Kârimov, 1987, s. 71-73).

1855-1867 yılları arasında Karaman eyaletine bağlı Alâiye altında, kaza olmuş ve 1868’de Konya vilâyeti altında Teke sancağına bağlanmıştır. 1881-1912 yılları arasında yine bir nahiye olarak Teke sancağı altındaki Alâiye’ye bağlanmıştır. 21 Nisan 1914 tarihli Kanun-ı Muvakkat ile Manavgat’a bağlanmış, ardından Teke müstakil sancağı altında 1918’de de bu idarî bağı korumuştur (Sezen, 2017, s. 233). Kaynaklarda Yörükân taifesinden Pazarlı (Bazarlı) cemaatine rastlanılmaktadır (Türkay, 2005, s. 533). Yeradlarında +CI eki, çoğunlukla +IX ve +IAr ekiyle aynı görevdedir. Böylelikle bu yeradını etnotoponimler arasında göstermek daha doğru olacaktır.

Belenobası: İlçe merkezine 18 km uzaklıktaki Belenobası’nda halk tarafından Kaleli Belen olarak adlandırılan yerden dolayı köyün adının Belenobası olduğu belirtilse de “*dağlık, sarp yer, dağ beli*” anlamına gelen *beleñ* ve “*bir oymağın oturduğu yer, yurt*” anlamına gelen *oba* sözcüklerinin birleşmesiyle oluşturulmuş bir yerleşim yeri adıdır. Tek başına belen, bir coğrafi terim olmakla birlikte Belenobası, bir etnonimdir. Zira belende yaşayan oba, bir insan topluluğudur. Ancak Belenobası adında bu topluluğun gerçek adı belirtilmemiştir. Yine de Belenobası adının “*coğrafi terimlerle kurulan yeradları*” arasında değerlendirilmemesi ve bu adın etnotoponimler arasında yer alması gerekir.

Bereket: 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Bereket ve Mecidiye* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Daha sonra bu iki yerin tek bir ad altında birleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu yeradının etnotoponim olması gerekir. Tahrir defterlerinde Bereketli (Bereketlü) adıyla cemaatlere rastlanılmaktadır (Türkay, 2005, s. 225). İlçe merkezinin 30 km batısındaki Bereket için, “*1555 tarihindeki kayıtlarda Atabey nahiyesine bağlı Atabey karyesi için ‘Bereketlü demekle ma’ruftur, denilmektedir. Muhtemelen Atabey nahiye merkezi burasıdır. Bu nahiye ve köy, ismini bölgeyi fetheden Atabey Mübarizeddin Ertokuş’a izafeten almış olmalıdır. Sonraları kullanılmamış ve Bereket adıyla günümüze gelmiştir. Atabey nahiyesi bugünkü Perakende, Bereket, Denizyaka, Hocalar, Taşağıl, Çardak gibi kazanın güneyinde Köprüçayı kıyısında yer alan bölgeye tekabül etmektedir.*” (Karaca, 2009, s. 44).

Çenger: 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Çenker (Tchinkér)* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Ancak bu köyün adının 1933’teki resmî kayıtlarda hatalı olarak *Çengel* şeklinde geçtiği görülmektedir (Dâhiliye Vekâleti, 1933, s. 167). *Çenger* köyünün XVI. yüzyılda ‘*Alâ’iye kazasına bağlı olduğu görülmektedir* (Özkılınç ve ark., 1995, s. 155). Manavgat ilçesine 21 km uzaklıkta bulunan Çenger, aynı zamanda Saraçlı Yörüklerine bağlı bir obadır (Ak, 2020, s. 46). Böylelikle bu yeradı bir etnotoponimdir.

Çolaklı: Kurucuları Çolaklı Yörükleridir. 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Çolaklı Aşireti* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Cumhuriyet’in ilk yıllarında, Çolaklı Yörükleri yazları Akşehir’in Ketenlik bölgesinde, kışları ise Çolaklı’da konaklamaktaydı. Yarı göçebe yaşam süren bu Yörükler, çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşıyorlardı (Çınar, 2016, s. 89). Sonradan yerleşik hayata geçerek Çolaklı mahallesine adları verildi. Eskiden belde olan bu mahalle, Manavgat’ın Antalya yolu üzerinde, 12 km batısında bulunmaktadır. Çolaklı’da yaşayan halkın çoğunluğu Avşar boyuna mensuptur. Ayrıca Karakoyunlu, İğdir, Bozahmetli, Sarıkeçili gibi diğer Yörük ve Türkmen boylarından insanlar da mevcuttur (Kırtı, 2006, s. 14). TMYK’de *Taşagıl* bucağına bağlı olan *Çolaklı*’nın *Kepez*, *Mutamat*, *Üçtepe*, *Yağlılar* ve *Yapallar* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947). 1989 yılında Çolaklı’da belde belediyesi kurulmuştur. Ancak günümüzde, yerel yönetimlerde yapılan değişiklikler ve düzenlemeler sonucunda Çolaklı, mahalle statüsüne dönüşmüştür.

Demirciler: Bir meslek adından ortaya çıksa da etnotoponim olabileceği düşünülmelidir. Çünkü 1530 yılındaki *166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri*’nde *Manavgat* kazasına bağlı *Temürciler cemâ’ati*’nin kayıtlara geçtiği görülmektedir (Özkılınç ve ark., 1995, s. 88). Manavgat’a uzaklığı yaklaşık 6 km olan Demirciler köyünün *Külcüler* mahallesi ve tarım-hayvancılığa dayalı bir ekonomisi bulunmaktadır (Şimşek, 2013, s. 85). 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak günümüzdeki adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). TMYK’de *Beygirciler* adında bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 146). Bozahmetli Yörük aşireti de Cumhuriyet öncesi dönemde Düşenbe nahiyesinin 14. sıradaki köyü olarak *Külcüler* köyünün *Kabapelit* mevkinde kurulmuştur (Uslu, 2015, s. 34-36).

Dolbazlar:²⁶ 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Dolbazlar* (دولبازلر) adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Arapça *tabl* “davul”, Farsça *-bâz* “oynayan, çalan” ve Türkçe *+lar* çokluk ekinin birleşimiyle oluşması muhtemel bir yeradıdır. Bir halk etimolojisi olarak Türkçe kökenli *dolu+boğazlar* yapısından kısalma yoluyla oluştuğu da düşünülebilir. Ancak bu açıklama makul değildir. Sarı, 2016 tarafından bu yeradı, *‘kişi, soy ve boy adı ile ilgili’* olarak değerlendirilmiştir (s. 347). Kesin olmamakla birlikte etnotoponim olarak kabul etmek mümkündür.

Evrenleryavşı: 1928 yılında *Evrenler ve Yavşı* olarak kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). İlçe merkezine 11 km uzaklıktadır. XV. ve XVI. yüzyıl kayıtlarında Oğuzların Eymür boyuna bağlı *Evrenlü* cemaati tespit edilmektedir. Avşar, Alayundlu, Bayındır boylarına bağlı *Evrenlü* cemaatleri de

²⁶ Başkurdistan’daki *Awırğazi* bölgesine bağlı bir köy ve yönetim merkezi olan *Tolbazı* (Толбазы) [*~Başk. Talbazı*] bulunsa da bu iki yeradı arasındaki bağlantı araştırılmaya muhtaçtır.

bulunmaktadır (Halaçoğlu, 2009, s. 831- 832). Bu sebeple etnotoponim kabul edilmelidir.

Gaziler: Köprülü Kanyon Millî Parkı sınırları içerisinde yer alan bu yerleşim yeri, 1928’de Manavgat *Beş Konak* nahiyesine bağlı olarak *Tazı* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Tahrir defterlerinde *Tazılar*, *Tazılı* (*Tazılı*) adında Yörükân cemaatine rastlanılmaktadır. Bu cemaatler Konya ve Adana gibi, yakın bölgelerde yaşamışlardır. Konya’daki Tazılar cemaati, Eskeşân Yörüklerindedir (Sakin, 2006, s. 313). Manavgat’a bağlı Doğançam’ın eski adı Espiye olup Esbkeşân (Atçeken Yörükleri) ile bağlantılı olsa gerektir. TMYK’de *Darıyeri*, *Dedek*, *İlbiz* ve *Yarımkavak* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 291-295-537; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1122). Mevcut hâliyle, Arapça *ğāzī* (غازى) sözüne Türkçe *+ler* çokluk eki getirilerek oluşturulmuş bir yeradıdır.

Hacısalı: Hacısalılar, Adana ile Antalya arasında hâlâ varlığını sürdüren bir Yörük topluluğudur (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 212). Ayrıca Manavgat bölgesinde Hacısalı adında bir köy bulunmaktadır. Bu köy, Teke yöresi konargöçerlerinden Ecevidli aşiretinin bir obasıdır. Hacısalı Yörükleri, Teke yöresine Manavgat tarafından gelmiş olup Antalya çevresinde de yerleşik olarak yaşamaktadırlar (Ak, 2012, s. 21-29). Cumhuriyet’in ilk yıllarında yaz aylarında Sülle yaylasına çıkmakta, kış aylarında ise Manavgat’ın Gebece, Hocalar ve Hacıobası köylerine inmekteydiler (Çınar, 2016, s. 90). 1928 yılında Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Hacı İsalı Aşireti* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). TMYK’de *Ayrancılar*, *Ponturlu* ve *Süleymançayı* adında *Hacısalı Aşireti* köy muhtarlığına bağlı üç mahalle kaydedilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 105; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 916-1001).

Hacıobası: 1928’de de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Hacı Obası* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Hacıobası’nın Yörükleri 1940’larda Kızılot Yörükleri ile birlikte Akseki yaylalarına çıkar idi (Atabeyli, 1940, s. 220). TMYK’de köyün *Dereağzı*, *Deveciler*, *Hacıise*, *Sadıklı* ve *Uzunkale* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 311-321-453; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 929-1094). Köyün adı, dinî hayatla ilgili bir kavram olan *hacı* (<Ar. *hācc*) ve sosyolojik bir terim olan *oba* adının birleştirilmesiyle oluşmuştur. Ayrıca “*obası*” ifadesi bu köyün bir Yörük cemaatine mensubiyetini bildirir.

Halitağalar: 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Halid Ağalar* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Arapça *Halid*, Moğolca *ağa* (<*ağa*) ve Türkçe *+lar* çokluk ekinin koşulmasıyla oluşturulmuş birleşik bir yeradıdır.

Hatipler: Aslında bu adlandırma hem “*etnotoponimler*”e hem “*mesleklerle ilgili adlar*”a hem de “*dinî hayatla ilgili yeradları*”na girebilir. 1928’de

Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Hatibler* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Halk arasında *Hatıplar* olarak bilinir ve söylenir. Bilindiği gibi cuma ve bayram namazlarından önce camilerde hutbe okuyan din görevlisi, *hatip* olarak adlandırılır. Arapça *ḥaṭīb* sözcüğüne Türkçe +*ler* çokluk ekinin getirilmesiyle oluşturulmuş bir yeradıdır. Manavgat'ın yaklaşık 5 km batısında bulunan bu yerleşim yeri, günümüzde neredeyse Manavgat merkeziyle birleşmiş durumdadır.

Hocalar: Manavgat ilçe merkezine Antalya yönünde 20 km uzaklıkta bulunmaktadır. 1928'de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Hocalar* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). 1914 tarihli Richard Kiepert tarafından hazırlanan bir haritada *Acemler* olarak gösterilmiştir (Nişanyan, 2022). Sınıflandırma açısından hem “*dinî hayatla ilgili yeradları*” hem “*mesleklerle ilgili yeradları*” hem de “*lakap ve unvanlarla oluşan yeradları*”na dâhil etmek mümkündür.

Karaevli: Taşağıl'a bağlı bir mahalledir. Karaevliler, Oğuz Kağan'ın oğlu Gün Han'ın soyundan geldikleri kabul edilen Bozoklar (sağ) kolundan bir Oğuz boyudur. DLT'de Oğuz boylarının on ikincisi olarak *Kara Bölük* geçer (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 27).

Karacalar: Karacalar (قره جه لر), 1475-1530 yıllarında Anadolu eyaleti altında Alâiye'ye bağlı bir nahije idi (Sezen, 2017, s. 416). Adlandırılışı itibariyle kökadı (etnonim) olmalıdır. Bilindiği üzere, Yörük-Türkmenler arasında besledikleri koyun ve keçilerin rengine göre isim alma geleneği yaygındır. Tahrir defterlerinde Karacalar, Karaca Koyunlular gibi Yörük-Türkmen cemaatlerine rastlanmaktadır. XV. ve XVI. yüzyıllarda Aydın ve Menteşe sancaklarında yaşayan Karaca Koyunlu tairesi hakkında geniş bir çalışma yapılmıştır (Gülten, 2009, s. 192-193). Karacalar adı, benzer şekilde, cemaat/boy adına verilmiş olması makuldür. Anılan köy, ilçe merkezine 12 km uzaklıktadır. TMYK'de Karacalar'ın *Cezler*, *Paşagözü* ve *Yahyalar* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 208; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 902-1113).

Karakoyunlu: Yavrudoğan'a bağlı bir yerleşim yeridir. Karakoyunluların göç yolu ve kökeni konusunda kesin bilgiler bulunmamaktadır. Karakoyunluların nereden geldikleri ve hangi Oğuz boyuna ait oldukları konusu hâlâ netlik kazanmamıştır ve bu konuda farklı teoriler bulunmaktadır. Tarihçiler ve araştırmacılar, Karakoyunluların Yıva boyuna mensup olabileceği üzerinde durmaktadır, ancak kesin bir kanıt mevcut değildir. (Atıcı Arayancan, 2015, s. 140).

Karavca: 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Karavca* (<T. *kara+ev+ce?*) adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Karavca köy muhtarlığına bağlı *Akışlar*, *İhtiyarlı*, *Merzevi* ve *Selimli* mahalleleri bulunmakta idi. Ancak *Karavca* adı 1940'lı yıllarda *Değirmenli* olarak

değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 30-535; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 706-822-963) *Değirmenli* Mahallesinin adı, Manavgat belediye meclisi tarafından 2018 yılının kasım ayında alınan kararlarla yeniden *Karavca* olmuştur.

Kızılot: 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kızıl Ot* adıyla kaydedilmiştir. Köyün kurucuları Kızılot Yörükleri, 1940'lı yıllarda Akseki'nin Yenice Pazar yaylasına çıkmakta idiler (Atabey, 1940, s. 220). Günümüzde Kızılot'a bağlı *Mısırlılar* mahallesi de *Mısırlı Aşireti* olarak kayıtlara geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Bu kayıtlardan beş yıl sonra da *Mısırlı* adıyla köy zikredilir (Dâhiliye Vekâleti, 1933, s. 561). TMYK'de *Mısırlı aşireti* muhtarlığına bağlı *Taşlıca* adında mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1040). Kızılot, 1999 yılında belde belediyesi olmuştur. Günümüzde bir mahalle hüviyetindedir. Türkçe kökenli *kızıl* ve *ot* sözcüklerinin birleşimiyle oluşan bu yeradı, mevcut hâliyle hem renk adıyla kurulmuş bir yeradı hem de bitki adlı yeradı olarak da değerlendirilebilir. Ancak yerleşim yerinin adı, Kızılot Yörüklerine istinaden verildiği için etnotoponim olarak sınıflandırmak en doğrusudur.

Perakende: Aslında *perakende* sözünün “dağınık, düzenli olmayan” anlamı da bulunmaktadır (Ayverdi, 2010, s. 987). 1928'de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Perâkende Aşireti* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Bu durum da göstermektedir ki dağınık olarak yaşayan ve kendisine Perâkende denilen bir Yörük aşireti bu bölgeyi yurt tutmuştur. Tarihî kaynaklarda Anadolu Eyaleti'nde ve buna bağlı olarak Hamid, Teke ve Menteşe Sancağı gibi Batı Akdeniz coğrafyasında Perakende Yörük taifelerinin yaşadığı görülür (Karaca, 2008, s. 409). Perakende adına XVI. yüzyıldaki resmî belgelerde rastlamak mümkündür (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156).

Salur: Manavgat'ın yaklaşık 20 km kuzeyinde konumlanan bu köyde *Salur*, *Yalamutlu*, *Göğü* ve *Kabacağağaç* mahalleleri bulunmaktadır (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 144). 1928'de de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Salur* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Ancak halk tarafından *Salır*²⁷ olarak bilinir ve söylenir. Yirmi dört Oğuz boyundan biri olan Üçoklar kolundan gelen Salur boyu tarafından kurulan köy, Manavgat'ın en eski Türk yerleşimlerindedir. XIII. yüzyılda bölgede kurulan Salur Beyliği'nin bakiyesidir. Manavgat, Kumluca ve Elmalı'da olmak üzere Antalya'da Salur adında 3 yerleşim yeri bulunmaktadır. Salurlu ve Göğü Yörükleri yerleşiktir. Dede Korkut kitabında hâkim boy, Salurlardır ve Kazan Beg de Salur boyundandır. Kadı Burhaneddin'in de bir Salur Türkü olduğu bilinmektedir (Sümer, 1999, s. 332-339). Yöredeki mezarlıklarda Salur boyunun damgalarını görmek mümkündür.

²⁷ *Salır* adı, Türkmenistan toponimisinde de önemli bir yer kaplar ve *Salır*'ın eski Türkmen boylarından biri olduğu belirtilir (Ataniyazov, 1970, s. 201).

Saraçlı: Saraçlı Yörükleri en geç yerleşen Yörük topluluklarından (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 213). XX. yüzyılın ikinci yarısının başlarında aşiret muhtarlığından köy muhtarlığına geçerek köy oluşturmuşlardır (Uslu, 2015, s. 36). Yaz aylarında Akseki'nin Göktepe yaylasına göçerler. Kışlakları Saraçlı köyüdür. 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Serâçlı Aşireti* (*Séradjli achiréti*) adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Saraçlı Aşireti köy muhtarlığına bağlı *Abdullahoca, Belen, Çakıroğlu, Kale, Sarıömer* ve *Tabaklı* mahalleleri bulunmakta idi (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 3-145-224; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 575-951-1030).

Sarılar: Manavgat'ın 5 km kuzeyinde bulunan bu yerleşim yeri, merkez mahalledir. 1928'de de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Sarılar* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Bu yerleşim yerinin adının, sarı iki kardeş tarafından kurulduğu için bu şekilde olduğu söylenir (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 145-146). Fakat XX. yüzyılın başında Diyarbakır'ın batısı ve güneyindeki Musul, Halep ve İskenderun'a kadar uzanan bölgede Sarılar Türkmen aşiretinin varlığı bilinmektedir. Bu bilgi, bu yerleşim yerinin adının etnotoponim bir kökeni olduğunu düşündürmektedir. Yani, Sarılar adı, bölgede yaşayan Sarılar Türkmen aşiretiyle ilişkilendirilerek kullanılmış olabilir (Fraylıç ve Ravling, 2008, s. 65-66). Şahin de Sarılar adını Sarı etnonimi ile bağlantılı görür. Araştırmalara göre *Sarı/Sarular*, X. yüzyılda Kimek boy birliği yer almıştır. Kitanların saldırısıyla batıya doğru göç ederek Harezm yakınlarına gelmişlerdir. Ardından Moğol baskılarıyla Anadolu'ya göç etmiş ve Selçukluların hizmetine girmişlerdir. Bu büyük göç sonucunda, Sarılar pek çok farklı coğrafyada izler bırakmışlardır. Orta Asya, Kafkaslar, İran, Suriye, Kırım, Anadolu ve Rumeli gibi bölgelerdeki yeradlarında izlerini görmek mümkündür (Şahin, 2016, 231). Türk halklarının etnogeneziyle ilgili araştırmalar yürüten Şaniyazov'a göre, X-XII. yüzyıl kaynaklarında Kıpçaklar üç farklı gruba ayrılmıştır: Ak-Kıpçaklar, Kara-Kıpçaklar ve Sarı-Kıpçaklar. Şaniyazov'un görüşüne göre "Sarı" adı da aslen "Sarı-Kıpçaklar" etnoniminin kısaltılmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu görüşe göre Sarılar, Kıpçak topluluğunun Sarı-Kıpçaklar adı altındaki bir bölümüdür (Şaniyazov'un "*K Etničeskoj İstorii Uzbekskogo Naroda*" (1974) eserinden aktaran Şahin, 2016, s. 227). 1999'da kurulan Sarılar Belediyesi (MATAB, 2004, s. 300), 2014'den sonra mahalleye dönüştürülmüştür.

Sevinç: 1530'da *Manavgat* kazasına bağlı olarak kaydedilen *Sevinç Hacı cemâ'ati* (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156) kaynaklı olması muhtemeldir. Yine XV. yüzyılda Manavgat kazasına bağlı Sevinç ve Sevinç Hacı köyleri bulunmaktadır (Karaca, 2009, s. 85). XX. yüzyılın son çeyreğinde Bozahmetli Yörükleri nüfus olarak Sevinç köyüne aktarılmıştır. 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Sevinc Hindüke?* (سونج هندوکه) adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Ayrıca Dulkadirli ulusunu meydana getiren taifelerden

biri olan *Anamaslu benâm Karacalu* taifesini oluşturan cemaatlerden biri *Sevinçlü* adını taşımaktadır (Solak, 2002, s. 148). Ayrıca Isparta’da bulunan Anamas bölgesi, Manavgat Yörüklerinin göç yollarından birini oluşturur.

Seydiler: Bu köyün XVI. yüzyılda *Cemâlü'd-dîn-Seydî* zaviyesi ve cemaatiyle birlikte *‘Alâ’iye* kazasına bağlı olduğu görülmektedir (Özkılınç ve ark., 1995, s. 156). 1928’de de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Seydiler* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Bilindiği gibi Hz. Muhammed’in küçük torunu olan Hz. Hüseyin’in soyundan gelen kimselere *seyyid* denilmektedir. Bu köyün adı da seyyid olduğuna inanılan *Cemâlü'd-dîn-Seydî* kaynaklıdır. Ancak yeradının aldığı çokluk eki, bu yeradının etnotoponim olduğuna işaret eder.

Sülek: İlçe merkezinin 11 km doğusunda bulunan Sülek köyünün adı hakkında Konyalı ve Yıldız, şu bilgileri verir: “*Bu aşiret sürekçidir. Yörük söyleyişinde sürek değil sülek kullanılır. Sürücü-sürekçi aynıdır.*” (2010, s. 214). Ancak, *sü* “asker” sözüne *+lek* ekinin eklenmesiyle oluşan yeradı kökenli bir etnonim olduğu düşünülebilir. Ancak Solaklı aşiretinden çok sayıda kişinin burada yaşaması nedeniyle Solaklı’nın Sülekli’ye (>Sülek) dönüştüğü de düşünülebilir. Yaz aylarında Toros dağlarındaki Akseki’ye bağlı Alacabel mevkiî yakınlarındaki Sülek yaylasına çıkarlar. 1928’de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Sülek Aşireti* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). TMYK’de *Mesgenkâye* ve *Takavüt* adında iki mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 823-1034).

Tilkiler: İlçe merkezinin yaklaşık 25 km kuzeyinde bulunan bu köy, 1928’de de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Tilkiler* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Ayrıca Tilkiler adında Çolaklı’nın bir mahallesi bulunmaktadır. XVI. yüzyılda Maraş ve çevresinde bulunan Dulkadirli ulusunu meydana getiren taifelerden biri olan *Döngelli* içinde *Tilkilü* cemaati bulunmaktadır Günümüzde de Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesine bağlı Tilkiler köyü bulunmaktadır. Bu durum Dulkadirli ulusunun bakiyelerinin günümüze kadar, yeradlarında dahi olsa da kendilerini koruduklarını göstermektedir (Solak, 2002, s. 125). Bununla birlikte Dulkadirli ulusunu meydana getiren pek çok cemaat adına Manavgat ve çevresinde de rastlamak mümkündür: *Çolaklu* (~Mnv. *Çolaklı*), *Karacalu* (~Mnv. *Karacalar*), *Sarıcalu* (~Mnv. *Sarılar*), *Sevinçlü* (~Mnv. *Sevinç*), *Mamalu* (~Mnv. *Gündoğdu- Mamalar*), *Yağlılar* (~Mnv. *Çolaklı- Yağlılar*), *Begdili* (~Mnv. *Beydiğin?*), *Okurcalu* (*Alanya- Okurcalar*), *Dede Karkın* (~Mnv. *Beşkonak, Karkınlar, Değirmenözü*), *Tilkilü* (~Mnv. *Tilkiler*). Bu veriler göstermektedir ki, Maraş ve çevresinden batıya doğru bir göç gerçekleşmiştir. Manavgat da bu göçün duraklarından biridir.

Yukarıışıklar: İlçe merkezine yaklaşık 15 km uzaklıktaki Yukarıışıklar köyünde de asıl adın önüne doğrultu gösteren *yukarı* sıfatı eklendiği için bu yerleşim yeri adı doğrultu gösteren yeradları arasında değerlendirilmiştir. İ.

Hakkı Konyalı'nın 1970'li yıllardaki tespitine göre *Çubukin* ve *Kayışdam* olmak üzere iki mahallesi bulunmaktadır (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 160-161). Anlatılanlara göre köy, Hasan Kâhya, Ömer Kâhya denilen iki kişi tarafından *Heseler* (<ése<Ar. 'isâ+ T. +lar) *Tepesi* ve *İbiş Beleni* adı verilen yerde kurulmuştur (Şimşek, 2013, s. 99). 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Işıklar Manavgat* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). C. Sarı da Aşağıışıklar ve Yukarıışıklar'ı '*kişi, soy ve boy adı ile ilgili*' (2016, s. 347) olarak değerlendirmiştir.

Yukarıpazarıcı: *Pazarıcı* kaza merkezi adının önüne *yukarı* sıfatının eklenmesiyle oluşturulan birleşik bir addır. Manavgat'ın merkez mahallelerinden ve önemli ekonomik merkezlerindedir. Halk arasında *Yokarıpazarıcı* olarak bilinir.

1.2.3. Mesleklerle İlgili Yeradları

Bölgede icra edilen kimi meslekler yeradına dönüşmüştür.

Çeltikçi: 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Çeltikçi* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Farsça *şeltük* "*kabuğu ayıklanmamış pirinç*" sözünden gelen *çeltik* ve Türkçede meslek adları yapan +*çI* ekinin birleşmesiyle oluşmuş bir yeradıdır. Bu addan hareketle köyün kurulduğu zamanlarda çeltikçilik yapıldığı düşünülebilir. XV. yüzyıl kayıtlarında Manavgat'ta çeltik tarımı yapıldığı görülmektedir (Karaca, 2009, s. 98). Günümüzde çeltik üretimi yapılmasa da yeradı korunmuştur.

Kadılar: 1928 yılında da Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kadılar* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). TMYK'de *Yapanlar* adında bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1120). Bilindiği gibi Arapça *kādī* sözünden gelen *kadı* "*Tanzimat'a kadar bütün davalara, Tanzimat ile Medenî Kanun arasındaki dönemde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanları*" anlamına gelmektedir (Ayverdi, 2010, s. 600). Yani *Kadılar*, bir meslek adından türetilmiş yeradıdır.

Kasaplar: Manavgat'ın merkez mahallelerindedir. İlk yerleşen kişinin mesleğinin kasaplık olması sebebiyle bu adı almıştır. Aynı zamanda bir lakaptır. Bu yeradı, Arapça *kaşşāb* sözüne Türkçe +*lAr* ekinin getirilmesiyle oluşmuştur.

1.2.4. Dinî Hayatla İlgili Yeradları

Dinî hayatla ilgili yeradlarındaki Arapça kökenli sözcükler, Türkçe söyleyişe uygun hâle getirilmiştir.

Bucakşeyhler: 1928'de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Bucak ve Şıhlar* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). Bu köyün adının 1940'larda *Bucakşeyhler* olarak değiştirildiği anlaşılmaktadır. TMYK'de *Bucak, Çavıçı, Dikmen ve Yağırlı* adında mahalleleri olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı: 1946, s. 106-177-248-325; İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1111). Köyde bulunan Lyrbe (Seleukeia) Antik Kenti, söz konusu yerin iki bin yıldan

daha uzun bir geçmişe sahip olduğunu gösterir. Bu antik kente *Asar* (<Ar. *hişār*) da denilir. Köyün adı, coğrafi bir terim olan *Bucak* ve dinî hayatla ilgili bir kavram olan *Şeyhler* (~*Şıhlar*) adının birleştirilmesiyle oluşmuştur. “*Köy adını buraya gelip yerleşen ve bu köyde ölen, Şıh adı verilen 7 tane din büyüğünden almıştır. Bu 7 şıhtan yalnızca birinin mezarı köy mezarlığında bulunmaktadır... Bazı köylülere göre kader şıhlardan 4 tanesinin mezarının Konya/ Seydişehir’de, 2 tanesinin mezarının da Alanya’da olduğu tahmin edilmektedir.*” (Şahin, 2017, s. 21).

1.2.5. Son Dönem Yeradları

Özellikle merkez mahallelerinde rastlanan ve tarihî ya da (çoğunlukla) coğrafi bir nedene dayanmayan yeradlarıdır. Kimi sosyo-ekonomik uğraşları ön plana çıkartırken kimileri de benzetme yoluyla ortaya çıkmış adlardır. Bu adların bir kısmını şöyle sıralamak mümkündür: *Aydınevler, Bahçelievler, Çağlayan, Denizkent, Denizyaka, Emek, Kavaklı, Milliegemenlik, Mimarsinan, Örnek, Sanayi, Salkımevler, Şelale, Yavrudoğan, Yeniköy.*

Yavrudoğan: Bu köy, Manavgat’ın 17 km batısında bulunur ve Peri ile Zeyve köylerinin birleşmesiyle oluşmuştur. 1928’de Manavgat *Taş Ağıl* nahiyesine bağlı olarak *Peri ve Zeyve (Zive)* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). *Perizeyve* adı 1940’lı yıllarda *Yavrudoğan* olarak değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1946, s. 559). *Yavrudoğan* adı, kartalğillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş olan *doğan* hayvan adına *yavru* sıfatının eklenmesiyle oluşmuş birleşik bir addır. Eski ad olan *Zeyve* adının Arapça kökenli zaviye adından türediği ve köydeki türbenin adının Pîrî Dede olduğu düşünülmektedir (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 161). *Peri* adına XV. yüzyıldaki resmî belgelerde rastlamak mümkündür (Karaca, 2009, s. 89). Yoğunlukla Karakoyunlu ve Bozahmetli Yörükleri yerleşiktir. Kökleri Karakoyunlu ve Hacısali Aşireti’ne dayanan Bozahmetli aşireti, Oğuzların Yıva boyundandır (Uslu, 2015, s. 33).

1.2.6. Anlamı ve/veya Veriliş Sebebi Tespit Edilemeyen Yeradları

Ballıbucak: Manavgat ilçe merkezine 90 km uzaklıkta bulunan bu mahalle, Taşağıl bölgesinde yer almaktadır. Yaygın arıcılık faaliyetlerine bağlı olarak bu adın verildiği düşünülebilir. 1928’de *Serik Merkez* nahiyesine bağlı olarak *Ballı Bucak* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 131). Ancak 1968 yılında basılan Köy Envanter Etütleri’ne göre Manavgat Beşkonak bucağına bağlı bu köyün adı *Hallıbucak* olarak da verilmiştir (Karaca, 2012, s. 438). 1968 yılında köyün eski adı *Hallıbuçak*, yeni adı ise *Ballıbucak* olarak gösterilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1968, s. 75).

Kalemler: Evrenseki’nin üzerinde bulunan ve Bıçkıcılar ile Çarklılar mahallelerinden oluşan bu köy, Manavgat’a 14 km uzaklıktadır (Şimşek, 2013, s. 89). 1520 tarihli belgelerde *Bıçkıcıyan (Bıçkıcılar)* adında iki köye rastlanır

(Karaca, 2009, s. 92). Anlatılanlara göre, köyün eski adı *Kalanlar* iken büyük bir salgının (ölet) ardından kalanlar tarafından kurulmuştur. Kalemliler gibi bir yapıdan kısalması muhtemeldir. Sahada yapılan araştırmalarda yaygın bir ölüm kırımı (ölet) sırasında sağ kalan kişiler anlamında “*kalanlar*” adıyla anıldığı daha sonra belki de öykünme sonucu Kalemler adını aldığı belirtilmektedir. 1928 yılında Merkez nahiyesine bağlı olarak *Kalemler* adıyla kaydedilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 142). Yunanca *kalamos* sözü, Arapçaya *qalem* (قلم) olarak geçmiş (Ayverdi, 2010, s. 608) ve Türkler de Arapçadaki *qalem* biçimini kullanmıştır. Bu ad köküne Türkçe +*ler* çokluk eki getirilerek oluşturulmuş bir yer adıdır.

Manavgat: Manavgat adının kökeni konusunda farklı görüşler bulunmaktadır ve kesin bir açıklama mevcut değildir. Ancak, Manavgat adının ilçenin yerleşik halkı olan Manavlarla bağlantılı olması şüphelidir. Halk etimolojisine göre ise, Yörüklerin hayvancılıkla uğraşması nedeniyle sebze ve meyve alışverişlerini Manavlardan yaptığı belirtilmektedir. Anlatılanlara göre, alışveriş yapan Yörüklerin “*Manav hundan gat, bundan gat, manav gat!*” derken ilçenin adı ortaya çıkmıştır. Ancak, bu halk hikâyesi kesin bir tarihî dayanağa sahip olmadığı için doğruluğu kanıtlanamamaktadır ve akla yatkın bir açıklama içermemektedir. Manavgat adının kökenine ilişkin diğer bir açıklama şöyledir: Manavgat adının antik çağlarda bu bölgede yaşamış olan Luwilerin dilinde “*tanrıça tapınağı*” anlamına gelen *Manauwa* kelimesiyle bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Luwicedeki bu kelimenin zaman içinde ses dönüşümleriyle “Manavgat” şekline evrilmiş olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca senkronik olarak Yozgat gibi başka bir yer adında da “*gat*” ekini veya adını görmekteyiz. Bu durum da bir soru işareti yaratmaktadır.²⁸ Antalya Müzesinin eski direktörü olan Erten’in iddiasına göre, *Tokat, Yozgat, Manavgat* gibi yeradlarında görülen *gad* ekine ilişkin olarak Türkçe “*ağat*” ana kökünden türeyerek *gad, gat, kat, kada, kaday, huda, gatt* gibi biçimlerde Avrupa dillerine geçmiş bir Tanrı adıdır. Ayrıca Erten’e göre *kat* “*yükseklik, ışık*” anlamını ifade eder. Samih Rif’at, Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayımlanan bir makalede Yozgat adının kökenini ele almıştır. Türk Dil Kurumunun ilk başkanı da olan Samih Rif’at, bu makalede *gat* ile biten ikinci bir yeradı olarak Manavgat’ı örnek göstermiş ve *gat* adının “şehir, yurt, kale ya da set” anlamına geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu makalede Manavgat adının anlamının “*Hanedan yurdu, Asil yurt*” olduğunu belirtmiştir. Osmanlı döneminde Aydın Sancağı ve İzmir kazasına bağlı Manavgadyan adında bir cemaat bulunurken, aynı zamanda Mersin’in Anamur

²⁸ Moğolistan’ın güneyinde bulunan ve ülkenin en büyük aймаğı olan Ömnögovî’nin merkezi Dalanzadgad; Batı Moğolistan’daki Zavhan eyaletinin bir ilçesi olan Asgat; Moğolistan’ın doğusundaki Sühbaatar eyaletinin bir ilçesi olan Asgat adlarında da bu durum var mıdır, ileri araştırmaları gerektirir.

kazasına bağlı Manavlar Yörükleri (Perakende cemaati)²⁹ de kaydedilmiştir. Bu durum, Manavgat adının bu cemaatlere istinaden verilmiş olma ihtimalini doğurur. Tarihsel olarak, cemaatlerin yer adlarının oluşumunda etkili olduğu ve yerleşim yerlerine isimlerini verdikleri görülmektedir. Dolayısıyla, Manavgat adının, Manavgadyan cemaati veya Manavlar Yörükleri gibi topluluklardan kaynaklanmış olması mümkündür. Teke Sancağı Genel Meclisi, 1915 yılında Manavgat adının kökeninin bilinmediği ve belli bir anlam taşımadığı iddiasıyla bu yeradının değiştirilmesini talep etmiştir. Aynı şekilde, Manavgat'ın nüfusunun tamamen Türklerden oluşması nedeniyle buraya “Türkili” adının verilmesi, benzer şekilde Finike'ye de “Turanili” adının verilmesi önerilmiştir. Ancak, bu girişimlerin herhangi bir karşılık bulmadığı görülmektedir. 1915 yılında Teke Sancağı Genel Meclisi, Manavgat sözcüğünün kökeninin bilinmediği ve bir anlam taşımadığı gerekçesiyle değiştirilmesini ister ve Manavgat'ın nüfusunun tamamen Türklerden oluşması nedeniyle buraya *Türkili*, yine benzer sebeplerle Finike'ye de *Turanili* adının verilmesini önerir. Ancak bu girişimin herhangi karşılık bulmadığı görülmektedir. Bununla birlikte Murat Mustafa Ak ve Yahya Kadioğlu tarafından III. Uluslararası KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu'nda “Manavgat” adı üzerine bir bildiri sunulmuştur. Bu bildiri “*Antalya iline bağlı Manavgat ilçesinin adı yerleşmiş Yörük, yerleşmiş Türkmen anlamına gelen “Manav” ile yerleşim ve kent anlamları taşıyan “gat” sözcükleri ile oluşmuş birleşik bir isimdir. Ad, Türk fetihlerinden sonra konulmuş ve günümüz Türkçesinde “Manavkent” anlamı taşımaktadır.*” görüşü savunulmuştur (Ak ve Kadioğlu, 2016, s. 560-564). Yukarıdaki savların bir kısmı dilbilimsel bir yaklaşım içermemektedir. Ancak, yeradlarının kökenini açıklama çabasını yansıtmaktadır. Kesin bir sonuca ulaşabilmek için daha fazla dilbilimsel kanıt ve araştırmaya ihtiyaç duymaktadır. Sonuç olarak; Manavgat adının Luwi dilindeki *Manauwa* sözcüğünden geldiğini söylemek ya da *Manavgadhılar* adındaki Yörük topluluğundan geldiğini söylemek makul görünmektedir.³⁰

Şişeler: İlçe merkezinin yaklaşık 10 km kuzeyinde bulunan köy, 1928'de de Manavgat Merkez nahiyesine bağlı olarak *Şişeler* adıyla kayda geçirilmiştir (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 141). TMYK'de *Yeniköy* adında bir mahallesi olduğu görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1947, s. 1137). Farsça *şîşe* ve Türkçe *+ler* çokluk ekinin birleşimiyle oluşmuş bir yeradıdır. Salur köyünden ayrılarak

²⁹ Mersin'de bir ada ve geçidin adı da Manavgat olarak kayıtlara geçmiştir. 1931 yılında Dz. Binbaşı Muammer tarafından kaleme alınan sözlükte Manavgat adasından bahsedilir. 36°11'K 37°47'D koordinatlarında bulunan bu ada, Mersin ili Silifke ilçesi kıyısında yer almaktadır ve günümüzde Dana ya da Kargıncık Adası olarak tanınmaktadır (Dz. Binbaşı Muammer, 1931, s. 51). Mersin'in Mut ve Karaman'ın Ermenek ilçesi arasındaki bir tepe ve geçidin adı da Manavgat'tır. Elbette bu adlandırmalar tesadüfî olmasa gerekir. Mersin bölgesindeki Manavgat toponimlerinin verilmiş nedenleri ayrıca değerlendirilmelidir.

³⁰ *Manavgat* maddesi, *Görgeç*, 2020, s. 13-15'ten derlenmiştir, daha fazla bilgi için bu çalışmaya bakılabilir.

kurulduğu belirtilen bu köyün adı hakkındaki diğer rivayet şu şekildedir: Buradaki zaviyede çorba kaynarılmış. Gelenler bedava yerlermiş. Yiyenlere “*yiyeler de şişeler*” denildiği için köyün adı *Şişeler* kalmıştır (Konyalı ve Yıldız, 2010, s. 155-156). Elbette ki bu açıklama yakıştırmadan ibarettir.

2. Manavgat Yerleşim Yeri Adlarının Filolojik Sınıflandırması

Bu bölümde Manavgat'taki yeradlarının gramer yapısı ele alınmış yani sözcüklerin yapısal analizi yapılmıştır. Yeradlarını yapılarına göre *basit*, *türemiş* ve *birleşik* olmak üzere üç başlık altında ele almak mümkündür.

2.1. Basit Yeradları

Basit yapılu yeradları tek bir sözcükten oluşan ve hiçbir yeradlı ek barındırmayan adlardır (Şahin, 2018, s. 120). Kimi basit yeradlarının doğrudan coğrafi terim olduğu da görülmektedir. Basit yapılu adlar, daha çok çağdaş yeradlarında görülür. Manavgat yeradlarında en az görülen yeradı türüdür. İncelemeye esas yerleşim yeri adlarından basit yapıdakiler şöyle sıralanabilir: *Bereket*, *Çenger*, *Emek*, *Kemer*, *Örnek*, *Sanayi*, *Side*, *Şelale*.

2.2. Türemiş Yeradları

Yapısında yeradlı (toponimcil) ek barındıran adlandırmalardır (Şahin, 2018, s. 121). Özellikle bazı eklerin yeradı türetmede sıklıkla kullanıldığı görülür. Bu eklerden *+cA*, *+lA* ve *+lI* addan ad yapım eki niteliğinde; *+lAr* çokluk eki niteliğinde; *-An* ise eylemden ad yapım eki niteliğindedir. Manavgat'taki türemiş yapılu yeradları şunlardır: *Ahmetler*, *Büklüce*, *Cevizler*, *Çağlayan*, *Dikmen*, *Gaziler*, *Gebece*, *Gençler*, *Hocalı*, *Ilıca*, *Kalemler*, *Karacalar*, *Kavaklı*, *Kısalar*, *Sarılar*, *Sorgun*, *Tilkiler*, *Uzunlar*, *Yayla*.

2.3. Birleşik Yeradları

Manavgat'ta birleşik yapılu yeradları en yaygın görülen yeradı türüdür. Bu yeradlarını ad tamlaması ve sıfat tamlaması olmak üzere iki ana grupta sınıflandırmak mümkündür.

2.3.1. Ad Tamlaması Yapısındaki Yeradları

Ad tamlaması yapısındaki yeradlarının sıfat tamlaması kuruluşundakilere nazaran daha az olduğu görülür. Bu yapıdaki özel adları şöyle sıralamak mümkündür: *Belenobası*, *Burmahan*, *Çavuşköy*, *Çayyazı*, *Değirmenözü*, *Denizkent*, *Denizyaka*, *Doğançam*, *Evrenleryavşı*, *Evrenseki*, *Gültepe*, *Odaönü*, *Taşkesiği*, *Yalçıdibi*.

2.3.2. Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yeradları

Manavgat yeradlarının yapıları arasında sıfat tamlaması kuruluşundakilerin oran bakımından diğerlerinden çok daha fazla olduğu görülmektedir.

Aksaz, *Altinkaya*, *Aşağıhisar*, *Aşağışıklar*, *Aşağıpazarcı*, *Aydınevler*, *Bahçelievler*, *Beşkonak*, *Beydiğin*, *Boztepe*, *Bozyaka*, *Çaltepe*, *Çamlitepe*, *Çardak*, *Düzağaç*, *Eskihisar*, *Güzelyalı*, *Hacıalı*, *Karabucak*, *Karabük*, *Karadut*,

Karakaya, Karaöz, Kırkkavak, Kızılağaç, Kızıldağ, Kızilot, Milliegemenlik, Mimarşinan, Oymapınar, Örenşehir, Sağırın, Salkımeyler, Sırtköy, Taşağıl, Tepeköy, Ulukapı, Uzunkale, Yavrudoğan, Yaylaalan, Yeniköy, Yeşilbağ, Yukarıhisar, Yukarışıklar, Yukarıpazarı.

3. Köken Bakımından Manavgat Yerleşim Yeri Adları

Bu başlık altında Manavgat'taki yerleşim yeri adlarının hangi dillerden geldiği ele alınmıştır. Dilbilimi açısından yeradlarının kökenini araştırabilmek için öncelikle belirli bir bölgedeki yeradlarını eşsüremliler olarak leksik-semantik ve leksik-gramerlik açıdan araştırma yürütmek gereklidir. Bunun gibi araştırmalar yeradlarının konulmasında, anlamında ve dilbilgisel özellikleri açısından nasıl eğilimler (~kurallar) olduğunu anlamaya ve böylelikle etimolojik araştırmalara yardımcı olacaktır (Âbdirahmanov, 2010, s. 39). Manavgat yerleşim yeri adlarında Türkçenin ardından Arapça ve Farsça ödünçlemeler yoğunluğu oluşturmaktadır.

3.1. Tamamen Türkçe Olan Yeradları

Emek (<ET. emgek), Örnek (<T. örnek)³¹, Salur (<ET. Salgur), Sevinç (<T. sevinç), Sorgun (<T. soğur-gun?), Sülek (<ET. sü+lek?); Ballıbucak (<T. bal+lı+bucak), Belenobası (<T. beleñ+obası), Beydiğın (<ET. beg+tigin), Büklüce (<T. bük+lü+ce), Çağlayan (<T. çağ+la-y-an), Çakış (<T. çak+ış), Çayyazı (<T. çay+yazı), Değirmenözü (<T. değirmen+özü), Demirciler (<T. demir+ci+ler), Denizyaka (<ET. teniz+ yaka), Dikmen (<dik+men), Evrenleriyavşı (<T. evrenler+yavşı), Evrenseki (<ET. evren+sekü), Gündoğdu (<T. gün+doğdu), Odaönü (<ET. otağ+önü), Taşkesiği (<T. taş+kesiği), Yalçıdibi (<T. yalçı+dibi); Aksaz (<T. ak+saz), Altınkaya (<T. altın+kaya), Aydınevler (<T. aydın+evler), Beşkonak (<T. beş+konak), Boztepe (<T. boz+tepe), Bozyaka (<T. boz+yaka), Çaltepe (<T. çal+tepe), Düzağaç (<T. düz+ağaç), Gençler (<T. genç+ler), Güzelyalı (<T. güzel+yalı), Ilıca (<T. ılı+ca), Karabucak (<T. kara+bucak), Karabük (<T. kara+bük), Karacalar (<T. kara+ca+lar), Kısalar (<T. kısa+lar), Karadut (<T. kara+dut), Karaevli (<T. kara+ev+li), Karakaya (<T. kara+kaya), Karakoyunlu (<T. kara+koyun+lu), Karaöz (<T. kara+öz), Kavaklı (<T. kavak+lı), Karavca (<T. kara+ev+ce?), Kırkkavak (<T. kırk+kavak), Kızılağaç (<T. kızıl+ağaç), Kızıldağ (<T. kızıl+dağ), Kızilot (<T. kızıl+ot), Oymapınar (<T. oyma+pınar), Salkımeyler (<T. salkım+evler), Sarılar (<T. sarı+lar), Taşağıl (<T. taş+ağıl), Tilkiler (<T. tilki+ler), Ulukapı (<T. ulu+kapı), Uzunlar (<T. uzun+lar), Yavrudoğan (<T. yavru+doğan), Yaylaalan (<ET. yaylağ+alan).

³¹ Bu sözcüğün Ermenice *orinak* kökünden Orta Farsça aracılığıyla Türkçeye geçtiğini iddia edenler bulunsa da diğer Türk dillerinde de benzer şekillerde bulunduğundan Türkçe asıllı olduğu görüşü daha güçlü sayılmalıdır (Ayverdi, 2010, s. 967).

3.2. Tamamen Arapça Olan Yeradları

Bereket (<Ar. *bereket*), *Sanayi* (<Ar. *šanāyi*'), *Şelale* (<Ar. *şelāle*); *Haciali* (<Ar. *hācc* + Ar. 'ālī), *Mimarsinan* (<Ar. *mi'mār* + Ar. *sinān* "kargı, süngü").

3.3. Tamamen Farsça Olan Yeradları

Çenger (<Far. *kenger*), *Kemer* (<Far. *kemer*), *Perakende* (<Far. *perākende*).

3.4. Antik Anadolu Dillerinden Gelen Yeradları

Manavgat (<Luwice *Manauwa?*), *Side* (<Luwice? "nar, nar ağacı").

3.5. Türkçe + Farsça ya da Farsça + Türkçeden Oluşan Yeradları

Burmahan (<T. *burma* + Far. *hān*), *Çavuşköy* (<ET. *çabış* + Far. *kūy*), *Gültepe* (<Far. *gul* + T. *tepe*), *Sırtköy* (<T. *sirt* + Far. *kūy*), *Tepeköy* (<T. *tepe* + Far. *kūy*); *Aşağıpazarıcı* (<T. *aşağı* + Far. *bāzār* + T. *-cı*), *Bahçelievler* (<Far. *bāğçe* + T. *-li* + T. *evler*), *Çeltikçi* (<Far. *şeltūk* + T. *çi*), *Örenşehir* (<T. *ören* + Far. *şehir*), *Şişeler* (<Far. *şīşe* + T. *-ler?*), *Yeniköy* (<T. *yeñi* + Far. *kūy*), *Yeşilbağ* (<T. *yeşil* + Far. *bāğ*), *Yukarıpazarıcı* (<T. *yukarı* + Far. *bāzār* + T. *-cı*).

3.6. Türkçe + Arapça ya da Arapça + Türkçeden Oluşan Yeradları

Ahmetler (<Ar. *aḥmed* + T. *-ler*), *Cevizler* (<Ar. *cevz* + T. *-ler*); *Bucakşeyhler* (<T. *bucak* + Ar. *şeyḥ* + T. *-ler*), *Doğançam* (<T. *doğan* + Ar. *şam*'), *Aşağıhisar* (<T. *aşağı* + Ar. *hişār*), *Aşağıuşıklar* (<T. *aşağı* + Ar. 'āşik + T. *-lar*), *Çamlitepe* (<Ar. *şam*' + T. *-li* + T. *tepe*), *Eskihisar* (<T. *eski* + Ar. *hişār*), *Gaziler* (<Ar. *gāzī* + T. *-ler*), *Hacısalı* (<Ar. *hācc* + 'Īsā + T. *-li*), *Hacıobası* (<Ar. *hācc* + T. *oba*+sı), *Hatipler* (<Ar. *ḥatīb* + T. *-ler*), *Kadılar* (<Ar. *kādī* + T. *-ler*), *Kalemler* (<Ar. *qalem* + T. *-ler*), *Kasaplar* (<Ar. *kaşşāb* + T. *-lar*), *Milliegemenlik* (<Ar. *millī* + T. *egemenlik*), *Sağırın* (<Ar. *sağīr* "küçük, ufak" + T. *in*), *Saraçlı* (<Ar. *sirāc* + T. *-li?*), *Seydiler* (<Ar. *seyyid* + T. *-ler*), *Uzunkale* (<T. *uzun* + Ar. *kal'a*), *Yukarıhisar* (<T. *yukarı* + Ar. *hişār*), *Yukarıuşıklar* (<T. *yukarı* + Ar. 'āşik + T. *-lar*).

3.7. Farsça + Arapçadan Oluşan Yeradları

Çardak (<Far. *çār* "dört" + Ar. *īāk* "kemer, kubbe"), *Hocalı* (<Far. *hōca* + Ar. 'ālī).

3.8. Arapça + Farsça + Türkçeden Oluşan Yeradları

Dolbazlar (<Ar. *ṭabl* "davul" + Far. *bāz* "oynayan" + T. *-lar*).

3.9. Türkçe ve Soğutçadan Oluşan Yeradları

Denizkent (<ET. *teniz* + Soğ. *kand*).

3.10. Arapça + Moğolca + Türkçeden Oluşan Yeradları

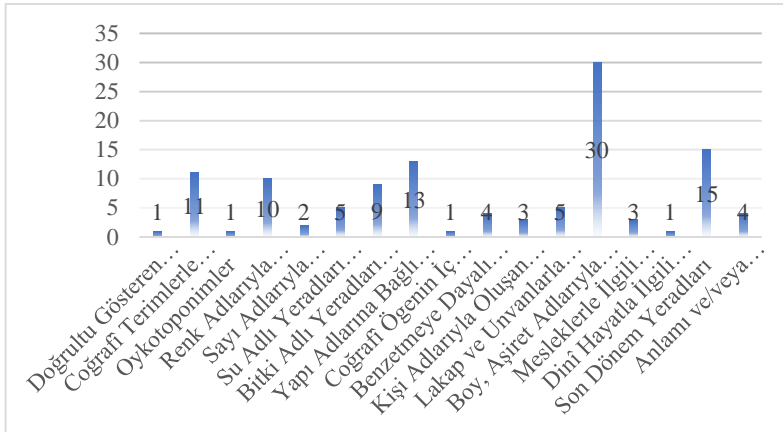
Halitağalar (<Ar. *hālīd* + Moğ. *ağa* + T. *-lar*).

Sonuçlar

Buna bağlı olarak çalışmamız; giriş, leksik-semantik sınıflandırma, gramer sınıflandırması ve sonuç olmak üzere dört temel bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında konuya ilişkin genel bilgiler, çalışmanın önemi ve amacı, çalışmanın sınırları ve kullanılan metot konularında bilgiler verilmiştir. Leksik-semantik sınıflandırma bölümünde yeradlarının verilme eğilimleri, anlamları gibi konularda analiz yapılmıştır. Gramer sınıflandırması bölümünde yeradlarının dilbilgisel yapısı ortaya konulmuştur.

Çalışmada 1940'lerden sonra Manavgat'taki köylerin yaklaşık %25'inin adının değiştirildiği tespit edilmiştir. Atabey'in çalışmasına göre Cumhuriyet sonrası dönemde Antalya'nın en fazla Yörük grubuna sahip ilçelerinden biri olan Manavgat'taki kimi Yörük topluluklarının yerleşik yaşamı tercih etmesi/ettirilmesi sonucunda aşiret muhtarlığından köy muhtarlığına geçişler de olmuştur. Böylelikle yeni yerleşim yerleri de ortaya çıkmıştır.

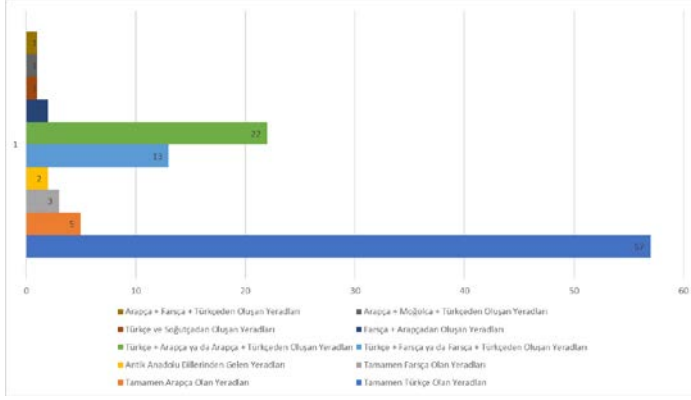
Manavgat'taki yaklaşık 110 yerleşim yeri adının ele alındığı bu çalışmada yerleşim yerleri adlandırılırken daha çok birey ve topluma dayanan adlardan yararlanıldığı görülmektedir. Veriliş eğilimleri açısından yeradlarının içinde *tabiata ve fiziksel özelliklere dayanan adlar* %48.31'lik bir paya sahipken *birey ve topluma dayanan adlar* %51.69'luk bir orana sahiptir. Manavgat'taki yeradlarının %25'i boy ve aşiret adlarıyla oluşturulmuştur. Etnotoponimlerin yoğunluğu bu bölgeye yoğun bir şekilde Oğuz boylarının da geldiğini göstermektedir. Oğuzların bölgeye yerleştikleri sırada, Karakoyunlu, Salur gibi kendi boy adlarını ya da ait oldukları topluluğun adını yerleşim yeri adı olarak verdikleri görülmektedir.

Şekil 1: Manavgat yeradlarının leksik-semantik dağılımı

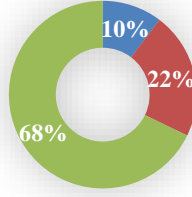
Manavgat yeradlarının leksik-semantik dağılımı içerisinde coğrafi terimlerle kurulan yeradları %9.32, renk adlarıyla kurulan yeradları %8.47, yapı adlarına bağlı yeradları %11, boy-aşiret adlarıyla oluşturulan yeradları %25, son dönem

yeradları %12.71 ve bitki adlı yeradları (fitotoponimler) %7.62'lik payla önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 2: Manavgat yeradlarının köken bakımından dağılımı

Köken bakımından Manavgat'taki yeradlarının yaklaşık %53'ü tamamen Türkçe adlardan oluşmaktadır. Türkçe + Arapça ya da Arapça + Türkçeden oluşan melez yeradları %20'lik oranla ikinci sırayı, Türkçe + Farsça ya da Farsça + Türkçeden oluşan melez yeradları ise %12'lik bir oranla üçüncü sırayı oluşturmaktadır. Ancak bunlar, halk tarafından benimsenmiş ve artık Türkçeleşmiş adlardır. Böylelikle Manavgat'taki yerleşim yeri adlarının neredeyse tamamına yakını Türkçe adlardan oluşmaktadır. Antik Anadolu dillerinden gelen yeradları ise %2'lik bir orana sahiptir. Manavgat'ta resmî yerleşim yerlerinin hiçbirinin adı Rumca değildir. Bu durumun oluşmasında XII. yüzyıldan itibaren bölgenin Oğuz yurduna dönüşmesi, kimi ödünçleme sözlerin Türkçeleşmiş olması ve devlet eliyle kimi yeradlarının değiştirilmesi etkili olmuştur. 1940'lı yıllarda bu bir devlet politikası hâline gelmiştir. Ancak değiştirilen bazı yeradlarında *Kızılca köy* > *Yeşilbağ* örneğinde görülebileceği bölgenin tarihî, coğrafi veya toplumsal özellikleriyle bağdaşmayan adlar kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda yörenin tarihî coğrafyasını aydınlatabilecek yeradlarının yenileriyle değiştirilmesi bu alandaki araştırmacılara güçlükler doğurabilmektedir. Resmî olmasa da *Homa* gibi antik yeradları halk arasında hâlâ kullanılmaktadır.

■ Basit Yeradları ■ Türemiş Yeradlar
■ Birleşik Yeradları

Şekil 3: Manavgat yeradlarının yapısı bakımından dağılımı

Manavgat'taki yerleşim yerleri adlandırılırken en çok birleşik adlar (%68) tercih edilmiştir. Onu %22'lik oranla türemiş yeradları takip eder. Özellikle bazı eklerin yeradı türetmede sıklıkla kullanıldığı görülür. Bu eklerden +cA, +IA ve +II addan ad yapım eki niteliğinde; +IAr çokluk eki niteliğinde; -An ise eylemden ad yapım eki niteliğindedir. En az tercih edilen yeradı biçimi ise %10'luk bir oranla basit adlardır.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Destek ve Teşekkür: Yazar tarafından destek ve teşekkür beyan edilmemiştir.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Ege Üniversitesi/ Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Kısaltmalar

Ar.	Arapça
DLT	Dîvânu Lugâti't-Türk
DS	Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü
ET	Eski Türkçe
Far.	Farsça
Moğ.	Moğolca
Mnv.	Manavgat

Soğ.	Soğutça
T.	Türkçe
TMYK	Türkiye’de Meskûn Yerler Kılavuzu

KAYNAKÇA

- Âbdirahmanov, A. (2010). *Toponomika jâne etimologiya (Qazaq til biliminiñ antologiyası seriyası içinde)*. S. Torayğırov Atındağı Pavlodar Memleketтік Universiteti.
- Ak, M. (2020). Konar göçerlikten yerleşikliğe göç olgusu ve göç yolları ile yayla ve kışla yerlerinde Manavgat Yörükleri. F. Uslu ve C. Kökus (Ed.), *Yörük Araştırmaları-2* içinde (ss. 41-69). Palet.
- Ak, M. M. ve Kadioğlu, Y. (2016). “Manavgat” adı üzerine bir araştırma. *III. Uluslararası KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu (Aksaray: 22-24 Ekim 2015) Sempozyum Kitabı* İçinde S. 560-564. KOP Bölgesi Üniversiteleri Birliği (UNİKOP).
- Akar, A. (2006). Renge bağlı yer adlandırmalarında Muğla örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 51-63.
- Atabeyli, N. K. (1940). Teke (Antalya) Yörükleri hakkında notlar. *Türk Tarih-Arkeolojya ve Etnografya Dergisi*, 213-224.
- Ataniyazov, S. (1970). *Türkmenistanyñ toponimik sözlüğü*. Ylym.
- Atıcı Arayancan, A. (2015). Karakoyunluların menşei hakkında bazı görüşler. *Oğuzlar: dilleri, kültürleri ve tarihleri- 5. Uluslararası Türkiyat araştırmaları sempozyumu bildirileri* (S. 137-140). Hacettepe Üniversitesi.
- Atmaca, E. & Güzel, Ö. (2018). Antalya'nın Korkuteli ilçesinin köy adları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 304-328. DOI: 10.33692/avrasyad.510030
- Ayverdi, İ. (2010). *Kubbealtı Lugatı: Misalli büyük Türkçe sözlük (asırlar boyu târihî seyri içinde)*. Kubbealtı.
- Başkan, Ö. (1971). Türkiye köy adları üzerine bir deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 18(1970), 237-251.
- Beldiceanu-Steinherr, I. (1991). Atçeken. *TDV İslâm Ansiklopedisi (Cilt 4, s. 48-49)*. Türkiye Diyanet Vakfı.
- Dâhiliye Vekâleti (1928). *Son Teşkilât-ı Mülkiyede köylerimizin adları*. T.C. Dâhiliye Vekâleti Nüfus Müdüriyet-i Umûmiyesi.
- Dâhiliye Vekâleti (1933). *Köylerimiz*. İstanbul Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi.
- Dz. Binbaşı Muammer (1931). *Sahillerimizde bulunan mevkilerle liman ve sairenin isimlerini gösterir lügatçe*. Büyük Erkânıharbiye IX: Deniz Şubesi, İstanbul Deniz Matbaası.
- Develi, H. (2001). Türkiye toponimisine dair denemeler. *Studia Turcologica Cracoviensia* (8), 17-22.

- Devlet Arşivleri Başkanlığı (2020). *Kaynaklarıyla Osmanlı coğrafyası yer adları sözlüğü*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı.
- Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü (2020, Şubat 14). Köprülü Kanyon Millî Parkı: <http://koprulukanyon.tabiat.gov.tr/> adresinden alındı.
- Durgunay, B. (2018). Seydişehir ilçesinin köy adları üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (43), 77-104. DOI: 10.21563/sutad.447226
- Ercilasun, A. B. & Akkoyunlu, Z. (2015). *Kâşgarlı Mahmud Divânu Lugâti't-Türk: Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin* (2. B.). Türk Dil Kurumu.
- Erten, S. F. (1937). Antalya'dan Anamur'a doğru-I. *Türk Akdeniz (Antalya Halkevi Dergisi)*, 1(6), 25-27.
- (1938). Antalya'dan Anamur'a doğru-II. *Türk Akdeniz (Antalya Halkevi Dergisi)*, 2(7), 10-12.
- Fraylıç & Ravling. (2008). *Türkmen aşiretleri*. (Ç. Önal, Çev.). Aşına Kitaplar.
- Gabain, A. V. (1968). Renklerin sembolik anlamları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 3(1), 107-113.
- Görgeç, C. (2020). *Manavgat ve yöresi ağzları*. [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülten, S. (2009). Batı Anadolu'da bir Yörük grubu: XVI. yüzyılda Karaca Koyunlular. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (22), 192-215.
- (2017). XVI. yüzyıl Anadolu'sunda Moğol bakiyeleri: Çungarlar. *Journal Of History Studies*, 9(4), 53-61. DOI: 10.9737/hist.2017.550
- Halaçoğlu, Y. (2009). *Anadolu'da aşiretler, cemaatler, oymaklar (1453-1650) (6 Cilt)*. Türk Tarih Kurumu.
- Harita Genel Komutanlığı (2023, Haziran 4). *İl ve ilçe yüz ölçümleri*. <https://www.harita.gov.tr/il-ve-ilce-yuzolcumleri> adresinden alındı.
- İçişleri Bakanlığı (1946). *Türkiye'de meskûn yerler kılavuzu- Cilt I*. Başbakanlık Devlet Matbaası.
- (1947). *Türkiye'de meskûn yerler kılavuzu- Cilt II*. Başbakanlık Devlet Matbaası.
- (1968). *Köylerimiz (1 Mart 1968'e Kadar)*. Başbakanlık Basımevi.
- (2023, Haziran 4). *Mülki idare birimleri*. <https://www.e-icisleri.gov.tr/anasayfa/mulkiidaribolumleri.aspx> adresinden alındı.
- İller İdaresi Genel Müdürlüğü (1982). *Köylerimiz 1981*. T.C. İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü.
- Kahraman, S. A. (2011). *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Kütahya-Manisa- İzmir-Antalya-Karaman-Adana-Halep-Şam-Kudüs-Mekke-Medine* (9. Kitap- 1. Cilt). Yapı Kredi.
- Karaca, B. (2009). *XV. ve XVI. yüzyıllarda Manavgat kazası*. Fakülte.
- Kırtı, H. (2006). *Çolaklı soylar- boylar*. Koçlar Gazetecilik Matbaacılık.
- Kononov, A. N. (2015). Türk lehçelerinde renk adlarının semantiği. (Çevirenler: E. Atmaca ve R. Adzhumerova) *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi* (17), 185-204.

- Koday, S. ve Aydın, T. (2016). Elmalı'da (Antalya) geçmişten günümüze yerleşme adları üzerine bir inceleme. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu 13-14 Ekim 2016: Bildiriler Kitabı (s. 448-468)*. Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Konyalı, İ. H. & Yıldız, A. (2010). *Abideleri ve kitabeleri ile Manavgat tarihi*. Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası.
- MATAB. (2004). *Manavgat 2002-2003 envanteri*. Manavgat Çevre Koruma, Turizm, Altyapı Tesisleri Yapma ve İşletme Birlik Başkanlığı.
- Mädiyeva, G. B. & İymanberdiyeva, S. Q. (2005). *Onomastika: Zertew Mäseleleri*. Qazaqstan Respublikası Mädeniyet, Aqparat jäne Sport Ministrliğı- Til Komiteti.
- Məmmədov, N. (2007). *Toponimika*. Bakı Dövlət Universiteti.
- Nişanyan, S. (2022, Ağustos 25). Index Anaticus (Türkiye yerleşim birimleri envanteri): <https://nisanyanmap.com/> adresinden alındı.
- Özkılınç, A. V. (1995). *166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu defteri (937/1530)*. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Defter-i Hâkânî Dizisi: II.
- Özkılınç, A. ve ark. (2013). *Osmanlı yer adları: II [Anadolu, Karaman, Rum, Diyarbakır, Arap ve Zülkadriye Eyaletleri (1530-1556) (Şam ve Halep dâhil)]*. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.
- Roux, J. P. (1999). Güney Anadolu'daki Yörük aşiretlerinin adları ve yerleşim bölgeleri (Çevirenler: S. Bingöl ve M. Türктаş). *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (Dr. Himmet Biray Özel Sayısı)*, 613-618.
- Sakin, O. (2006). *Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler*. Toplumsal Dönüşüm.
- Sarı, C. ve Tepeli, Y. (2012). Türk kültür coğrafyasında yerleşme adları: Teke Yöresi örneği. *Karadeniz Araştırmaları (35)*, 161-179.
- Sarı, C. (2016). Manavgat (Antalya) İlçesi'nde yerleşme adlarının özellikleri. *Uluslararası Türkiye-Çekya İlişkileri Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi Bildiriler/Katalog s. 339-352*. Ankara: Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu.
- Sarıçelik, K. (2020). Teke (Antalya) sancağının Konya vilayetinden ayrılarak bağımsız hale getirilmesi ve idari yönden yeniden düzenlenmesi. *Bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (93)*, 85-114. DOI: 10.12995/bilig.9304
- Seyirci, M. (2000). Manavgat Yörüklerinin göç yolları ve aşiretler. *Batı Akdeniz Bölgesi Yörükleri (s. 61-71) içinde*. Der.
- Sezen, T. (2017). *Osmanlı yer adları (Genişletilmiş 2. b.)*. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Sümer, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler) tarihleri-boy teşkilatı-destanları (5. b.)*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Solak, İ. (2002). XVI. yüzyılda Maraş ve çevresinde Dulkadirli Türkmenleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (12)*, 109-154.
- Şahin, İ. (2015a). Türkiye yeradbiliminde leksik-semantik sınıflandırma meselesi. *Avrasya Terim Dergisi, 3(1)*, 10-21.

- .(2015b). Türk dilinde renk adı +mAn sistemi ve {mAn} ekinin kökenine dair. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4 (1), 45-68. DOI: 10.7884/teke.384
- (2016). Saruhan ve Saruhanogluları adlarının kökeni üzerine. *Dil Araştırmaları*, 10(18), 219-233.
- (2017). *Antalya'nın Manavgat ilçesi yer adları*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi.
- (2018). *Adbilim* (3. b.). Pegem Akademi.
- Şimşek, A. (2013). *Manavgat yöresi halk inanışları*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Tatar, Ö. (2005). *XVIII. Yüzyılın ilk yarısında Çukurova'da aşiretlerin eşkıyalık olayları ve aşiret iskanı (1691-1750)*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Tekin, T. (1994). *Tunyukuk yazıtı*. Simurg (Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 5).
- Türkay, C. (2005). *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*. İşaret.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023, Haziran 4). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden alındı.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkiye'de halk ağzından derleme sözlüğü I-VI* (4. b.). Türk Dil Kurumu.
- Uslu, F. (2015). *Bozahmetli Yörük aşireti (sosyolojik bir alan araştırması)*. Çizgi.
- Yusifov, Y. B. & Kərimov, S. K. (1987). *Toponimikanın əsasları*. Maarif.